

Daar maak je
geschiedenis mee

JAARREKENING 2016

STICHTING NEDERLANDS OPENLUCHTMUSEUM

INHOUD

- 2** Inhoud
- 3** Bestuursverslag
- 17** Prestatieverantwoording
- 19** Balans per 31 december 2016
- 20** Categoriele exploitatierekening 2016
- 22** Categoriele en Functionele exploitatierekening 2016
- 24** Toelichting behorende tot de jaarrekening 2016
- 53** Overige gegevens
- 54** Controleverklaring accountant 2016
- 57** CBF
- 62** Gecombineerde Balans en exploitatierekening

BESTUURSVERSLAG

NEDERLANDS OPENLUCHTMUSEUM 2016

Algemeen

In 2016 kwamen 532.000 bezoekers naar het Openluchtmuseum. Het zijn voornamelijk Nederlandse bezoekers, ongeveer 10% van de bezoekers komt uit het buitenland. Het museum blijft overtuigend het best bezochte museum buiten Amsterdam en Den Haag.

Het succes van het museum komt tot stand door een veelheid van factoren. De ontvangst door onze medewerkers is gastgericht, het museumpark zelf is goed verzorgd en geeft een buitenbeleving die een niet te onderschatten element in het succes is. De museale gebouwen zijn mooi gerestaureerd en de levendige presentaties brengen de geschiedenis dichterbij dan ooit.

Publieksfunctie

'Wie het verhaal van zijn verleden kent, kent zichzelf beter.' Vanuit deze visie is de nieuwe positionering *Dichterbij de geschiedenis dan ooit* bepaald. Het Nederlands Openluchtmuseum zorgt ervoor dat iedereen de geschiedenis van Nederland kan beleven, aanraken en ondergaan. Wij nodigen iedereen op prikkelende wijze uit om letterlijk in de geschiedenis te stappen.

Marketing

2016 stond in het teken van onze nieuwe positionering en huisstijl. De positionering is vertaald naar de presentaties, de educatieve programma's en naar de communicatiestrategie. De campagne voor de consumenten werd in de nieuwe huisstijl gevat. We verbinden het heden met het verleden door middel van oud en nieuw beeldmateriaal. Het museum kent twee kerndoelgroepen. De 'impulsieve amuseerder' en de 'verdiepingszoeker'. De groepen worden met een verschillende middelenmix benaderd en alle communicatiemiddelen zijn aangepast in de nieuwe huisstijl. De aanpak werkt want, naast de goede bezoekersaantallen, zien we een groei in de gemiddelde besteding van bezoekers. De gemiddelde entreprijs steeg en de inkomsten uit entree zijn in 2016 ten opzichte van 2015 nagenoeg gelijk gebleven. De bezoeker vindt het museum aantrekkelijker geworden.

Bezoek schoolgroepen

De dalende trend in het aantal leerlingen dat het museum bezoekt, is omgebogen in een stijgende trend. Sinds 2016 is de prijs voor Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs-leerlingen gelijk getrokken en verlaagd. Deze lagere drempel heeft resultaat opgeleverd, want in 2016 kwamen 25.500 leerlingen uit het Primair Onderwijs naar het museum (+34% t.o.v. 2013) en 15.600 leerlingen uit het Voortgezet Onderwijs (+65%). De toegangsprijs was dus een belemmering. De remmende factor is nu vooral de prijs van het vervoer naar het museum. We verwachten dat het aantal schoolbezoeken in 2017 verder zal stijgen. De opening van de Canon van Nederland in september van 2017 zal een duidelijk effect hebben.

Samenwerking met scholen

Bij de ontwikkeling van de schoolprogramma's is intensief samengewerkt met docenten uit het primair- en voortgezet onderwijs. Daarbij lag een accent op de onderwijsprogramma's die we voor de Canon van Nederland ontwikkelen. Het overleg ging in eerste instantie over de onderwerpen van de educatieve programma's. De uitrol zal in twee fasen plaatsvinden. De docenten zullen weer betrokken worden bij de nadere invulling van de programma's, klankbordgroepen zullen zorgdragen voor de optimale aansluiting op de onderwijspraktijk.

Onderzoek en evaluatie van schoolbezoek

Gebruikmakend van de klankbordgroepen werden ook de bestaande educatieve programma's geëvalueerd, zoals Restart (het vernieuwende en zeer populaire voortgezet onderwijsproject over migratie), Feest (weet wat je viert) en Kinderarbeid, niet van deze tijd. De reacties op deze programma's zijn bijzonder positief. De kwaliteit van het schoolbezoek in algemene zin volgen we via de enquêtes die scholen invullen na het bezoek aan het museum. Daarin wordt niet alleen de inhoud van het programma geëvalueerd, maar ook de andere aspecten van het museumbezoek.

Presentatie

We organiseerden veel activiteiten om het museale aanbod te verlevendigen. Het betreft hier de meer jaarlijkse activiteiten zoals Schapenscheren, Hoepelbranden, Nostalgische kermis, de Molendagen, de Slachtdagen, het Oogstweekend, de Indische dagen en de Concertreeksen in het Zeeuwse kerkje en op het Zaanse plein. Daarnaast programmeerden we grotere evenementen bijv. ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van de Tram in het museum met het weekeindprogramma 'Volgende Halte' met externe historische trams en bussen. Een ander lustrum werd gevierd door hardloopervereniging CIKO, waarbij ruim 3500 deelnemers wedstrijden hielden in het museumpark.

In het kader van de samenwerking met het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland brachten we verschillende ambachten naar het museum. Wevers en beoefenaars van andere textiele werkvormen presenteerden zich in de Haarlemmer houtloods. Molenaars verenigd in 'De Hollandse Molen' werkten samen met de molenaars van het museum.

Educatie

Het museum hanteert een brede opvatting van educatie. Het gaat niet alleen om programma's voor scholen, maar ook om programma's voor reguliere bezoekers. Veel bezoekers in gezinsverband nemen deel aan de educatieve activiteiten, zoals het populaire 'Smokkelen' en 'Overleef jij de 19de eeuw?'

De educatiemedewerkers van het museum gaven allerlei presentaties en workshops op congressen en aan geïnteresseerden. Zo gaven ze presentaties op de Dag van de Cultuureducatie, voor Erfgoed Nederland, het Landelijk Kennisplatform Cultuureducatie en Amateurkunst, de Vereniging van geschiedenis docenten Nederland, de Reinwardt Academie, de Docentendag over Burgerschap en voor een aantal archieven en musea. De educatie van het Openluchtmuseum is een exportproduct.

Maand van de Geschiedenis

We hebben weer een sterke editie van de Maand van de Geschiedenis neergezet. Het thema Grenzen was prikkelend en actueel en zette aan tot bijzondere activiteiten. Er werden 786 activiteiten georganiseerd door 423 deelnemende instellingen. Samen trokken zij ruim 300.000 fysieke bezoekers. Er waren ca. 4 miljoen lezers, luisteraars, kijkers en online bezoekers die met de Maand van de Geschiedenis in aanraking kwamen. De naamsbekendheid steeg van 24 naar 27%. Extra aandacht besteedden we aan een professionaliseringstraject van 3 partners die

elk jaar in de Maand van de Geschiedenis een manifestatie organiseren. Het museum speelt een steeds belangrijker rol in het brede veld van geschiedenisliefebbers in Nederland.

Organisatie

Medewerkers

Het museum telt 280 medewerkers die ressorteren onder vier sectoren en drie stafafdelingen. De medewerkers voelen zich zeer betrokken bij het museum en dragen met passie bij aan het resultaat van het museum. De interne communicatie vindt op vele manieren plaats. Via het Dagblad, via Priori (het blad voor en door medewerkers dat drie keer per jaar verschijnt), via maandelijkse informatiebijeenkomsten, via de twee start-seizoenbijeenkomsten en vanzelfsprekend via de afdelingsoverleggen.

Vrijwilligers

490 vrijwilligers leveren een bijdrage binnen alle vier sectoren. Bij presenteren, de tram en terrein- en diervoorziening zijn de meeste vrijwilligers actief. In een speciaal handboek zijn alle instructies voor vrijwilligers vastgelegd. De inbreng van vrijwilligers is van onschatbare waarde. Zonder hun inzet zou het museum veel minder levendig zijn en zouden sommige werkzaamheden niet verricht kunnen worden. Het museum is de vrijwilligers bijzonder dankbaar voor hun bijdrage.

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland

Het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed kreeg een nieuwe naam: Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN). Dit instituut geeft – vanaf 1 januari 2017 als onderdeel van het museum – op allerlei manieren bekendheid aan het immateriële cultureel erfgoed van het dagelijks leven in Nederland. Het is de algemeen erkende plaats waar een breed publiek, erfgoeddragers, onderzoekers en beleidsmakers het antwoord vinden op hun vragen over cultureel erfgoed van het dagelijks leven, zowel immaterieel als materieel.

Het KIEN heeft zich geconcentreerd op het verder implementeren van het UNESCO Verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed. 26 tradities werden op de Nationale Inventaris geplaatst.

Op 2 december heeft de Raad voor Cultuur zijn advies gepubliceerd over het aangepaste activiteitenplan van het Openluchtmuseum m.b.t. het KIEN. De Raad kwam tot de conclusie dat we met het aangepaste plan nog niet aan de gestelde eisen hebben voldaan. De Raad blijft met een aantal vragen zitten. Zo is het niet

duidelijk wat onze concrete visie op immaterieel erfgoed is. Wij reflecteren niet op de taken die horen bij het UNESCO verdrag. Bovendien laten we onvoldoende de meerwaarde zien van de combinatie van het museum en het kenniscentrum. Het ministerie van OCW heeft inmiddels aangegeven dat de samenwerking moet doorgaan en dat aan de bestaande subsidiebeschikking een aantal voorwaarden wordt verbonden. We bezinnen ons opnieuw op de visie, de UNESCO-taken en de aard van de samenwerking van het Openluchtmuseum en Kenniscentrum. Het activiteitenplan is herschreven en ingediend bij OCW.

Vereniging Vrienden

De Vereniging Vrienden van het Openluchtmuseum is een belangrijke en onmisbare partner. De Vereniging heeft de ontwikkeling van de Canon van Nederland genereus ondersteund. De gezamenlijke doelstelling om meer Vriendenkaarten aan bezoekers te verkopen is, mede dankzij de inspanningen van de medewerkers in het Canongebouw, gerealiseerd. De Vriendenvereniging vormt met 12.500 leden één van de grootste vriendenorganisaties in de museumsector. De Vrienden ondersteunen het museum met woorden en daden: ze vervullen een belangrijke ambassadeursrol en ze steunden ook het Techniek Toernooi en de nieuwe presentatie Feest in Nederland op het Kindererf.

Masterplan

Het museum ontwikkelde in goed overleg met de Gemeente Arnhem – eigenaar van de grond waar het museum op staat – het Masterplan 2016–2025. We werden daarbij ondersteund door het landschapsbureau Veeningenbosch en Bosch. Dit plan geeft de basis voor het gemeentelijke bestemmingsplan dat aan vernieuwing toe is. We hebben het zo opgezet dat het voor het museum richtinggevend is m.b.t. ontwikkelingen de komende tien jaar. Hieraan is inmiddels een intern actieplan gekoppeld voor de uitwerking van de voorgenomen deelplannen.

Een belangrijk element van het masterplan is de geïntegreerde visie op de ontwikkeling van het museumpark. Onderdelen die in samenhang worden bekeken zijn de landschappelijke en natuurwaarden van het museumpark, de verspreiding van bezoekers in de loop van een dag, de aard van de presentaties per locatie, de samenhang tussen de gebouwen en de plaatsing van de horeca en retail-locaties.

Het college van B&W Arnhem heeft het Masterplan goedgekeurd. Daarmee is de weg vrij

voor een herziening van het bestemmingsplan. Waar het huidige bestemmingsplan in 28 deelgebieden voorziet, kent het nieuwe plan er slechts 9. Twee daarvan moeten nog ontwikkeld worden: de Stad en het Veld. Voor de ontwikkeling van beide gebieden zijn de eerste stappen gezet.

Wij hebben het inhoudelijk beleid vertaald naar een dynamisch en voortschrijdend Meerjarenbedrijfsplan. Daarin zijn twee grote programmalijnen gedefinieerd: de museale vernieuwing en de bedrijfsmatige vernieuwing. De specifieke omstandigheden van het museumbedrijf staan daarin centraal en in beide programmalijnen ligt de nadruk op een gerichte sturing op activiteiten en resultaten. Beide lijnen dragen bij aan het toekomstbestendig maken van het museum.

Museale vernieuwing

De Museale Vernieuwing richt zich op de inhoudelijke verbreding met de Canon van Nederland die zowel fysiek als digitaal vorm zal krijgen in het museum in de vier zalen van het Canongebouw. In 2016 werd het definitief ontwerp van de expositie de Canon van Nederland voltooid. De drie samenwerkende ontwerp bureaus Kossman De Jong (tentoonstellingsontwerp), IJfontein (interactieve opstellingen) en Redrum (AV-producties) hebben een spannend, eigentijds ontwerp gemaakt van een tentoonstelling die uniek is voor Nederland. Marc Heinz maakt het lichtontwerp en Heijmerink Wagemakers bouwt de decors en de vitrines. Rapenburg verzorgt de programmatuur.

We openen niet minder dan zeven 'canonvensters' in het museumpark: de Verzorgingsstaat in het Groene Kruisgebouw, Kinderarbeid in het schooltje uit Lhee, De Stijl in het Rietveldhuisje, de Crisisjaren in de boerderij uit Beerta, Karel de Grote met een dubbele presentatie in de kruidentuin, Slavernij in de theekepel (waarin een Caraïbisch interieur werd gemaakt voor de Anansi-vertellingen) en De Beemster met een demonstratie van polderbemaling bij het griendpolderdertje achter de boerderij uit Zuid-Scharwoude. Op deze plaatsen maakt de bezoeker kennis met de thema's die deze canonvensters ontsluiten.

Bedrijfsmatige vernieuwing

De programmalijn bedrijfsmatige vernieuwing richt zich vooral op het gezond maken van de exploitatie. De projecten die gericht waren op kostenvermindering, verhoging van efficiency en het realiseren van hogere inkomsten werden geëvalueerd. Gezien het financiële resultaat van

2016 zal er een vervolgtraject gestart worden. Veel aandacht besteedden we aan de verdere ontwikkeling van de horecalocaties in het park. We vereenvoudigden het assortiment op de locaties, we stroomlijnden de bezoekersopvang en we verhoogden efficiency. Het aanbod werd beter afgestemd op de vraag en de eerste resultaten werden zichtbaar, zowel in gastgerichtheid als in de cijfers. De gastgerichtheid in de horecalocaties is al merkbaar groter, de omzet per bezoeker stijgt. De bezoeker verblijft lang in het park en goede kwaliteit van de secundaire voorzieningen en een goede service zijn essentiële elementen in een geslaagd dagje uit.

Met de opening van de nieuwe museumwinkel in december van dit jaar en de samenwerking met Dille&Kamille zijn eerste belangrijke stappen gezet om ook de winkel locaties in het museum winstgevender te maken. In de winterperiode heeft dit direct voor een aanzienlijke stijging in de gemiddelde besteding per bezoeker gezorgd. Door een nieuwe, actieve benadering van de groepenmarkt is – na jaren van afname van de groepsomzet – dit jaar voor het eerst weer een stijging gerealiseerd.

Canongebouw

Om de presentatie de Canon van Nederland goed in te passen in het Canongebouw (voorheen Entreegebouw geheten) is dit gebouw stevig op de schop genomen. Voornaamste doel was de toegankelijkheid van de presentatie te vergroten. Daarnaast hebben we het Canon Café en de winkel gemoderniseerd. De lift werd vergroot zodat meer bezoekers in een rolstoel de expositie kunnen bereiken en de toiletgroepen werden aangepast aan de eisen van de tijd.

We hebben het Canongebouw in het winterseizoen in gebruik genomen. De nieuwe horeca aanpak werd zichtbaar. In het Canon Café varieert het assortiment gedurende de dag: 's ochtends koffie en de niet te versmaden appelpunt, 's middags een gevarieerd lunchaanbod en aan het eind van de middag de mogelijkheid van een licht diner.

De winkel is opnieuw ingericht en daarbij hebben we de samenwerking gezocht met Dille&Kamille. Het aanbod van Dille&Kamille sluit goed aan bij het Openluchtmuseum. Maximaal 50% van het winklassortiment wordt door hen geleverd. Het overige aanbod betreft producten van het Openluchtmuseum, canon gerelateerde artikelen en algemene 'museale' souvenirs. Dille&Kamille heeft ook de intentie uitgesproken de producten van het museum in de winkel in Arnhem te gaan

verkopen.

Rijkshuisvestingsstelsel

Met het ministerie van OCW en het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) zijn definitieve afspraken gemaakt ten aanzien van de invoering van de nieuwe Rijkshuisvestingssystematiek per 1 januari 2017. We hebben een technisch onderhoudsprogramma opgesteld voor alle rijksgebouwen en op grond daarvan contracten afgesloten met onderhoudsfirma's. Het museum kan het beheer en onderhoud van de gebouwen nu voortvarend ter hand nemen.

Collecties

Collectieplan

De uitgangspunten van de collectiestrategie zijn beschreven in *Kiezen en Delen*, het collectiebeleidsplan 2011-2016. Dit plan heeft ook in 2016 goed gefunctioneerd als kader en richtsnoer voor collectievorming, collectiebeheer en collectiebehoud. In het collectieplan staan zes speerpunten beschreven. Op drie daarvan lag in 2016 de meeste nadruk: de collectievorming (w.o. herbestemming en verwerving), de digitalisering en het realiseren van het CollectieCentrum Nederland (met de voorbereiding collectieverhuizing).

Collectievorming

Het museum werkt doelbewust aan een compacte en betekenisrijke roerende collectie. Dit gebeurt door middel van het verwerven van voorwerpen en ensembles die representatief zijn voor bepaalde ontwikkelingen en gebeurtenissen, in de geschiedenis van het dagelijks leven en waarvan de context goed is te documenteren. Een aantal interessante ensembles kon in 2016 aan de collectie worden toegevoegd. Daarnaast is er een actief afstotingsbeleid, waardoor voorwerpen die niet of niet meer passen binnen het verzamelprofiel of die een lage cultuurhistorische waarde hebben worden afgestoten of vernietigd.

Digitalisering

Met de opening van de Canon van Nederland en een nieuwe website in het vizier is het online plaatsen van de collectie een speerpunt. Ter voorbereiding van de nieuwe website waarop de collectie een prominente en toegankelijke plek zal krijgen, is het museum actief geweest op enkele platforms. Op CollectieGelderland zijn in 2016 bijna 10.500 objecten met beschrijving geplaatst. Vanuit CollectieGelderland worden deze data overgeplaatst naar de Digitale Collectie Nederland, die beheerd wordt door de Rijksdienst Cultureel Erfgoed. Op Modemuze zijn 1.800 objecten geplaatst.

CollectieCentrum Nederland

Het toekomstige CollectieCentrum Nederland zal in Amersfoort huisvesting bieden aan de collecties van het Rijksmuseum, Paleis het Loo, de Rijksdienst Cultureel Erfgoed en het Nederlands Openluchtmuseum. Het breed samengestelde ontwerpteam heeft het voorlopig ontwerp gemaakt. De erfgoedpartners hebben een samenwerkingsovereenkomst opgesteld en ondertekend die betrekking heeft op de huidige bouwperiode. Later zal er voor de exploitatie een andere samenwerkingsovereenkomst én een dienstverleningsovereenkomst worden gesloten.

Vorbereiding verhuizing collectie

In februari is een omvangrijk project gestart om ca. 140.000 voorwerpen uit de roerende collectie verhuisklaar te maken voor transport naar en plaatsing in het CollectieCentrum Nederland. De doorlooptijd van het project beslaat bijna drie jaar. In de depots in Schaarsbergen en Tiel zijn werkstraten ingericht, waarin deskundige medewerkers op efficiënte wijze de objecten schoonmaken, van een barcode voorzien, opnieuw fotograferen en verhuisklaar maken. De standaarden voor het verhuisklaar maken zijn door de partners in het CCNL onderling afgesproken, zodat iedereen volgens dezelfde basisnormen werkt. Eind 2016 was circa 20% van de collectie conform planning klaar voor verhuizing.

Veiligheidsplan

Het Openluchtmuseum werkt vanuit het gestelde kader in het Integraal Beveiligingsplan dat in 2010 werd opgesteld door de toenmalige Rijksgebouwendienst in overleg met het management van het Openluchtmuseum. Veiligheid strekt zich uit over een breed spectrum van onderwerpen, namelijk een veilige omgeving voor bezoekers, beheersing van risico's, een veilige werkomgeving en een goede calamiteitenorganisatie. In 2016 is het Bedrijfsnoodplan geactualiseerd; een jaarlijkse verplichting die nauwgezet werd uitgevoerd.

De 65 BHV-ers van het museum hebben de herhalingscursus BHV dan wel een basiscursus met succes gevolgd. Alle BHV-ers worden 'plus' BHV opgeleid, zodat zij ook hogedruk brandweerslangen kunnen bedienen. In het verlengde hiervan zijn aanvullende of vervangende BHV-materialen aangeschaft in de vorm van brandweerslangen en toebehoren. 30 EHBO-ers hebben de herhalingscursus dan wel de EHBO-basisopleiding gevolgd.

Samenwerkingspartners

In opdracht van de Provincie Gelderland coördineert het museum 'Het Verhaal van Gelderland'. Dit heeft de samenwerking met Erfgoed Gelderland en RBT KAN (de Gelderse promotie-organisatie) versterkt.

De stichting Actueel Verleden ondersteunt het museum bij het opzetten van een landelijk netwerk van 'Canonmusea', musea die één of meerdere canonvensters in beeld kunnen brengen. We voerden veel overleg met collega-musea en startten in 2016 met acht collega-musea een pilotproject.

De talloze andere vormen van samenwerking zijn vermeld in de bijlage.

Evaluatie 2013 - 2016

2016 was het laatste jaar van de cultuurperiode 2013-2016. In 2012 werden met het ministerie van OCW prestatieafspraken gemaakt op het gebied van de publieksfunctie, het schoolbezoek, het bereik van de website en collectievorming. De overeengekomen prestaties werden allen geleverd.

1. Publieksfunctie: toegankelijkheid van de collectie

Gemiddeld aantal openingsuren per week

De gemiddelde hoeveelheid uren is in de periode 2013-2016 niet af- of toegenomen. De gehele periode was het museum gemiddeld 48 uur per week geopend. Dit is gelijk aan het aantal uren in het beleidsplan 2013-2016.

Bezoeken totaal

De begrote bezoekerjfers stegen van 460.000 in 2013 naar 500.000 in 2016. In alle jaren lag het werkelijke bezoekerjfer boven een half miljoen. Ze varieerden van 510.000 tot 556.100. De bezoekersaantallen per jaar zijn afhankelijk van factoren met grote impact, zoals hoe vakanties in het jaar vallen (met name de kerstvakantie), het succes van grote evenementen als Beleef Landleven en – last but not least – de weersomstandigheden. In die zin was 2016 een jaar met alle seinen op groen vanwege een ongekend warme winter zonder veel regen, een extra wintereditie van het goedbezochte evenement Landleven en een kerstvakantie die bijna volledig in december viel.

De grootste stijging vond plaats bij de betaalde bezoeken. Aangezien kinderen onder de vier gratis toegang hebben steeg het aantal niet betalende bezoekers ook mee.

2. Specificatie bezoek scholen

Totaal aantal bezoeken schoolkinderen

Tot 2013 was er een daling van het aantal leerlingen. Krimpemde budgetten en weinig tijd zijn hier oorzaak van. Deze daling is gekenterd en het aantal leerlingen stijgt gestaag. Onder andere de kwaliteit van de educatieve projecten (geroemd door de Raad van Cultuur) en de in 2016 verlaagde prijzen hebben hieraan bijgedragen. Het primair onderwijs laat goede cijfers zien, met een stijging van 34% over vier jaar. Het voortgezet onderwijs is met 65% over vier jaar relatief het sterkst gegroeid.

3. Bereik website(s) en (sociale) mediatoepassingen

Algemene website

De website van het Openluchtmuseum neemt als startpunt van het bezoek aan het museum een steeds belangrijker positie in. Vooral het mobiele gebruik van de website stijgt sterk. Oorzaken van de stijgende aantallen bezoeken zijn de aandacht voor de klantreis, resulterend in een toegankelijker website in 2015 en de invoering van de nieuwe positionering en huisstijl in 2016. Volgens de prognose zou het aantal bezoeken stijgen van 560.000 in 2013 naar 650.000 in 2016. De werkelijke aantallen stegen van 697.300 naar 1.197.600.

Bereik van sociale mediatoepassingen

Social media spelen een belangrijke rol in de levens van mensen. Dit gecombineerd met een actief social mediabeleid, gekoppeld aan inhoudelijke aspecten van het museum, draagt er aan bij dat het aantal volgers voor zowel Facebook als Twitter sterk gegroeid is.

4. Collecties

Bruiklenen

Zowel het aantal objecten dat in bruikleen werd verkregen als verleend is in deze cultuurperiode gedaald. De verkregen bruiklenen daalden o.a. als gevolg van de sluiting van de HollandRama presentatie in 2015. Het aantal verleende bruiklenen daalde door de bruikleenstop die het museum invoerde. Er werd voor gekozen om de beperkte middelen in te zetten voor het afstoten.

Collectiefunctie

Het totaal aantal objecten daalde van 154.900 in 2013 naar 152.700 in 2016. Het beleid van zorgvuldig afstoten wordt in deze cijfers weerspiegeld. De collectie is volledig geregistreerd en in de afgelopen vier jaren bleef de registratiegraad nagenoeg constant op 98%. Het museum toont 6% van de

roerende collectie aan het algemene publiek. De onroerende collectie wordt voor 100% getoond.

Verantwoording

De jaarstukken 2016 van Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum, gevestigd te Arnhem, bevatten het Bestuursverslag, de Jaarrekening, de verantwoording over de prestatieafspraken, het Bericht van de Raad van Toezicht en het Bericht van de Ondernemingsraad. Daar hebben we het activiteitenverslag aan toegevoegd.

Wij volgen in dit jaarverslag het handboek van OCW. Met het CBF zijn afspraken gemaakt over een wijze van verslaglegging die voldoet aan het reglement van het CBF. Daartoe is in een bijlage een afzonderlijk verslag ten behoeve van het CBF opgenomen.

Het resultaat van de – aan het museum gelieerde rechtspersoon – Stichting De Oude Bijenkorf (hierna SDOB) is niet opgenomen in de jaarrekening van het museum. In SDOB zijn de horeca- en retailactiviteiten van het museum ondergebracht. Omdat op dit punt een tegenstrijdigheid bestaat tussen het Handboek van OCW en het reglement van het CBF is met het CBF afgesproken in de bijlage in dit jaarverslag wel een gecombineerde balans en resultatenrekening, zonder nadere toelichting, van museum en SDOB op te nemen. De SDOB stelt een eigen jaarrekening samen.

Het museum vormt het bestuur van de Stichting voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed (VIE). Ook voor deze aan het museum gelieerde rechtspersoon wordt een aparte jaarrekening en activiteitenverslag samengesteld. In de bijlage van het CBF is VIE ook meegenomen in de gecombineerde Balans en Exploitatier rekening.

Exploitatieresultaat

Het exploitatieresultaat over 2016 komt uit op EUR -99.099 na onttrekking en dotatie aan bestemmingsfondsen en -reserves.

Medio 2016 werd duidelijk dat we sterk moesten bezuinigen op salarislasten en exploitatiebudgetten om het toen geprognostiseerde tekort weg te werken. Dit is niet zonder succes gedaan met het huidige – veel kleinere – exploitatietekort als resultaat.

Eigen inkomstennorm

De totale eigen inkomsten van het museum zijn EUR 9.000.218 en de subsidie verkregen van het ministerie van OCW EUR 11.627.889. De verhouding eigen inkomsten t.o.v. de subsidie komt

daarmee uit op 77,4%. Dit is ver boven de door het ministerie van OCW gehanteerde eigen inkomsten norm van 21%. De eigen inkomsten bestaan naast de publieksinkomsten vooral uit bijdragen van de bedrijvenkring, van de vriendenvereniging, van sponsors, particulieren en fondsen. Het museum heeft een groeistrategie gedefinieerd die er in voorziet dat de bijdragen van fondsen en sponsors stijgen, o.a. door een speciaal wervingsprogramma waarmee we particulieren betrekken bij het museum.

Toerekening en onttrekking Bestemmingsfonds OCW

Het museum investeert volop in de nieuwe Canontentoonstelling en in de bijbehorende huisvesting en infrastructuur. Deze investeringen en de daarvoor ontvangen subsidiegelden worden verantwoord via de exploitatierekening. Ondanks het negatieve exploitatieresultaat vond geen onttrekking plaats aan het bestemmingsfonds OCW aangezien dit sinds 2016 nihil is.

Financiële positie en continuïteit

De financiële positie van het museum verdient aandacht. De algemene reserve is – gezien de jaarlijkse uitgaven aan lonen en salarissen – voor versterking vatbaar. De bestemmingsreserves en de bestemmingsfondsen zijn van een zeer goed niveau. De liquiditeitspositie is voldoende. Zeker ook gezien de bezoekersaantallen lijkt de continuïteit van het museum de komende jaren onder de nu bekende omstandigheden gewaarborgd. De komst van de Canon van Nederland in 2017 zal de landelijke bekendheid van het museum vergroten en de bezoekersaantallen naar verwachting doen groeien.

Door de salarislust te verlagen via het verminderen van de inhuur van tijdelijke medewerkers en het niet verlengen van tijdelijke contracten kan het museum tegenvallende inkomsten (gedeeltelijk) opvangen.

Het museum heeft een belangrijk financieringsvraagstuk kunnen oplossen. Het realiseren van de fysieke presentatie van de Canon van Nederland vraagt om ingrijpende aanpassingen in het Canongebouw. Het daartoe benodigde bedrag voor de investeringen heeft het museum m.i.v. 2016 via de methode van het schatkistbankieren ter beschikking gekregen. Dankzij de garantiestelling van het Ministerie van OCW kan het museum het investeringsbedrag lenen van het Ministerie van Financiën. Vanaf 2018 lossen we dit af door middel van extra te ontvangen subsidie.

De begroting van 2017 geeft een reëel beeld van het Openluchtmuseum. De resultaten van 2016 hebben echter hun weerslag op de begroting van 2017. In het bijzonder zal extra aandacht besteed worden aan de beheersing van de salarispost.

Vooruitblik

Het museum heeft zijn nieuwe beleid neergelegd in het activiteitenplan 2017–2020, dat als basis diende voor de subsidieaanvraag op grond van de wet op het specifiek cultuurbeleid. De Raad voor Cultuur heeft het museale deel zeer positief beoordeeld. De samenwerking met het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland behoeft echter nadere uitwerking.

In 2017 geven we prioriteit – naast het realiseren van de Canon van Nederland – aan de ontwikkeling van het museum als geheel. De basis daarvoor is gelegd in het nieuwe Masterplan.

Het museum heeft gekozen voor een groeistrategie waarbij – met oog voor de rijke tradities van Nederland en die van het Openluchtmuseum – een nieuwe marktpositie bereikt wordt. De grote uitdagingen waarvoor het museum staat zijn inspirerend en worden met veel energie met alle collega's aangepakt, waarbij we sterk gesteund worden door onze Raad van Toezicht, onze actieve Vereniging van Vrienden en door onze externe partners.

Arnhem, 23 maart 2017

Dr Willem Bijleveld
Directeur-bestuurder

Bericht van de Raad van Toezicht

Samenstelling

Statutair kan de Raad uit maximaal negen leden bestaan. Om praktische redenen wordt het aantal van zeven leden aangehouden. In 2016 was één zetel vacant, die ultimo 2016 werd ingevuld.

Wijze van functioneren

De Raad heeft in het verslagjaar regelmatig formeel en informeel overleg gevoerd met de directeur-bestuurder. De Raad heeft vier maal met de directie vergaderd. Naast de vergaderingen is de Raad ook door de directeur schriftelijk geraadpleegd.

De Raad kent een vaste Financiële Commissie. Deze bestond uit de heer Wanders (voorzitter) en mevrouw Van Haaren. Deze commissie is vier maal bijeen geweest in aanwezigheid van de directeur en controller. De commissie heeft de directeur ondersteund, zowel inhoudelijk als ter voorbereiding van te agenderen financiële onderwerpen. De commissie heeft een actieve rol gespeeld bij het versterken van de financiële afdeling van het museum.

De Commissie Benoeming, Beoordeling en Beloning is als zodanig niet bijeen geweest. Beide commissies functioneren op basis van een eerder vastgesteld reglement.

De Raad onderschrijft de principes en 'best practice' bepalingen van de vernieuwde Code Cultural Governance en de governance-bepalingen van het reglement CBF-keur. Deze bepalingen zijn overgenomen in de statuten van de stichting, het Reglement Raad van Toezicht, het Reglement Financiële Commissie, het Reglement Benoeming, Beoordeling en Beloning, het Directiereglement en de jaarverslaggeving. De Raad is ermee akkoord gegaan dat de Regeling melden vermoeden van misstanden ook op de leden van de Raad zelf van toepassing is.

De Raad handelt volgens het in 2016 vastgestelde Reglement Raad van Toezicht en voldoet aan het profiel van de Raad.

Werkgeversfunctie

De Raad van Toezicht is de facto de werkgever van de directeur-bestuurder. Dit was het gehele jaar de heer Dr. Willem Bijleveld.

Toezicht

De jaarrekeningen en jaarstukken 2016 van het museum, de SDOB en het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland zijn door de Financiële Commissie, in de aanwezigheid van

de accountant, in detail besproken en in de Raad goedgekeurd (ook in aanwezigheid van de accountant). De begrotingen van de drie stichtingen voor 2017 zijn eveneens besproken en goedgekeurd.

De Raad heeft uitgebreid stilgestaan bij het Activiteitenplan 2017-2020 dat het museum voor het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed indiende bij het Ministerie van OCW, voor de aanvraag van subsidie in het kader van de culturele basisinfrastructuur. Vooralsnog is dit plan niet van een goedkeurend advies voorzien door de Raad van Cultuur. De Raad van Toezicht onderschrijft volledig het plan van aanpak van de directie om het activiteitenplan zo vorm te geven dat het een breed draagvlak krijgt in de maatschappij. Een belangrijk aspect daarbij is dat het Kenniscentrum nu de afdeling Immaterieel Erfgoed van het museum vormt, dat de medewerkers van de afdeling nu gehuisvest zijn in Arnhem en dat in 2017 een nieuw hoofd van de afdeling zijn werkzaamheden zal aanvangen.

Regelmatig zijn met de directeur belangrijke ontwikkelingen besproken. Daartoe behoorden de vernieuwing van het commerciële beleid, de integratie met het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, de ontwikkeling van het Masterplan voor het museumpark en de voortgang van de realisatie van de Canonopdracht. Aan de hand van de kwartaalrapportages van de directie bleef de Raad op de hoogte van de algemene gang van zaken in het museum.

De Raad staat positief tegenover de plannen voor een actieve commerciële aanpak van het museum. De sector Commercie van het museum heeft een nieuwe structuur gekregen, waardoor veel slagvaardiger ingespeeld kan worden op de wensen van de bezoeker.

Voor het overige stond de Raad de directie regelmatig met raad en daad bij in de standpuntbepaling over actuele onderwerpen die op de agenda van het museum stonden. Zo was de Raad betrokken bij de consequenties van de stelselwijziging Rijkshuisvesting voor het museum, zowel financieel als organisatorisch. De Raad constateert dat bij het vaststellen van de subsidie voor het in stand houden van de collectie, zou een andere methodiek gevolgd zou moeten worden. In het bijzonder is bij het vaststellen van de subsidie geen rekening gehouden met de omvangrijke onroerende collectie.

Individuele leden van de Raad bezochten bij verschillende gelegenheden bijeenkomsten van het museum.

Met de directeur is de Raad van mening dat 2016 een goed jaar is geweest, waarin vooral de realisatie van de Canon van Nederland efficiënt en kostenbewust is voorbereid. Het grote aantal bezoekers, de vele activiteiten en de verdere stappen die zijn genomen in het verbeteren en moderniseren van de museumorganisatie zijn een compliment aan de gehele organisatie waard. De Raad is onder de indruk van de grote betrokkenheid van medewerkers, vrijwilligers en vrienden bij het museum.

Ook dankt de Raad de partners, fondsen en sponsors voor hun belangrijke bijdrage.

Arnhem, 23 maart 2017

Raad van Toezicht,
Prof. dr. Paul Schnabel, voorzitter

PROFIEL LEDEN VAN RAAD VAN TOEZICHT

Organisatiestructuur

Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum (107 formatieplaatsen en ca. 490 vrijwilligers) ontvangt structurele rijkssubsidie, maar is daarnaast sterk op eigen inkomsten en additionele fondsenwerving aangewezen. De commerciële activiteiten waren ook in 2016 ondergebracht in de Stichting SDOB. Met ingang van 1 januari 2013 is ook de Stichting KIEN (Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, voorheen het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed) onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van het Openluchtmuseum gebracht. Ook op deze stichting ziet de Raad van Toezicht toe.

Het Nederlands Openluchtmuseum kent een directie met een eenhoofdige directeur-bestuurder. De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd in het Bestuursreglement.

Bevoegdheden, verantwoordelijkheden en taken Raad van Toezicht

Algemeen

De Raad van Toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in het Openluchtmuseum. De Raad van Toezicht richt zich bij de vervulling van zijn taak op het belang van de stichtingen en houdt daarbij rekening met de belangen van betrokkenen. Taken en bevoegdheden van de Raad van Toezicht volgen uit de wet en de statuten van de genoemde stichtingen. Ze zijn nader uitgewerkt in het Reglement Raad van Toezicht.

Specifiek

De Raad van Toezicht concentreert zich daarbij in het bijzonder op een drietal kerntaken:

1. statutaire besluitvorming;
2. advisering en coaching van de directeur-bestuurder;
3. werkgeverschap.

Vanuit de Raad van Toezicht zijn twee vaste commissies gevormd:

- Financiële Commissie;
- Commissie Benoeming, Beoordeling en Beloning.

Samenstelling en functioneren Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit een door de Raad vast te stellen aantal leden binnen de statutaire kaders (van vijf tot negen leden). In 2016 bestaat de Raad uit 7 leden, waarbij 1 vacature was,

die ultimo 2016 werd ingevuld. De leden worden door de Raad van Toezicht benoemd. Eén lid wordt benoemd op voordracht van de Ondernemingsraad van het museum. Een ander lid wordt benoemd op voordracht van het bestuur van de Stichting KIEN, het voormalige VIE.

De zittingstermijn bedraagt vier jaar, waarna maximaal voor één termijn herbenoemd kan worden. De Raad hanteert een rooster van aftreden en evalueert periodiek.

De Raad van Toezicht komt gemiddeld vier maal per jaar bijeen. Van de leden wordt verwacht dat zij jaarlijks ten minste drie van de vier vergaderingen bijwonen. Gemaakte onkosten worden vergoed.

Gewenste samenstelling Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht streeft naar een gelijke verdeling van mannelijke en vrouwelijke leden (in 2016 respectievelijk vier en twee) en naar een grotere diversiteit op gebieden als culturele afkomst en leeftijd. Verder is het van belang dat een voldoende aantal leden van de Raad (ook) een binding heeft met Gelderland/Oost-Nederland.

Aan elk lid wordt als eis gesteld dat hij/zij

- beschikt over ervaring in het besturen, dan wel het houden van toezicht;
- functioneert of gefunctioneerd heeft in landelijke netwerken op het gebied van zijn/haar expertise;
- beschikt over affiniteit met het werkterrein van het Nederlands Openluchtmuseum, zijnde de publiek-private sector.

Binnen de Raad van Toezicht dient expertise op de volgende gebieden aanwezig te zijn:

- algehele leiding, management, bestuur en juridische zaken;
- financiën (bij tenminste twee leden);
- personeelszaken en personeelsbeleid (lid bij voorkeur te benoemen op voordracht van de Ondernemingsraad);
- Nederlandse geschiedenis en culturele verhoudingen;
- cultuur van het dagelijks leven ('volkscultuur') en immaterieel erfgoed (lid bij voorkeur te benoemen op voordracht van Stichting VIE);
- toerisme en recreatie;
- marketing en promotie;
- nieuwe media en/of publiciteit;
- onderwijs (basis- en voortgezet) en jongeren-cultuur;
- duurzaamheid, bij voorkeur m.b.t. de toepassing in het bedrijfsleven, inrichting van de organisatie en productthematiek.

Persoonskenmerken:

- bestuurlijke ervaring;
- conceptueel en strategisch denken;
- ondernemende, maar bezonnen instelling;
- sterk ontwikkeld normbesef en maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel;
- vanuit betrokkenheid op afstand toezicht houden;

- diversiteit zien als een verrijking;
- maatschappelijke reflectie;
- teamspeler.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de Raad van Toezicht op 28 september 2016 en geactualiseerd op 23 maart 2017.

SAMENSTELLING DIRECTIE (NEVENFUNCTIES)

NAAM	FUNCTIE	VANAF	RELEVANTE NEVENFUNCTIES
Dr. Willem Bijleveld	Directeur- bestuurder	1 mei 2014	Voorzitter Stichting Helene Kröller-Müller Fonds Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Continuïteit Omniversum Penningmeester Stichting VSB Poëzieprijs Lid Raad van Toezicht Koninklijke Stichting Defensiemusea Lid Bestuur Libris Geschiedenisprijs Lid Raad van Advies CASA Lid Raad van Advies Geldersch Landschap en Kasteelen Lid Bestuur RBT-KAN

SAMENSTELLING RAAD VAN TOEZICHT

NAAM	ROL IN RVT	LID SINDS	LID TOT	HOOFD- EN NEVENFUNCTIES
De heer prof. dr. P. Schnabel	Voorzitter	1 maart 2011	1 maart 2019	Universiteitshoogleraar Universiteit Utrecht Lid Eerste Kamer D66 Voorzitter bestuur Innovatiefonds Zorgverzekeraars, Zeist Lid Raad van Toezicht ING Nederland, Amsterdam Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Internet Domein Registratie Nederland, Arnhem Adviseur Instituut GAK, Hilversum Voorzitter Museum Bredius te Den Haag Lid Raad van Toezicht Museum Catharijneconvent te Utrecht Lid Raad van Toezicht Museum Boymans van Beuningen te Rotterdam Penningmeester Koninklijk Concertgebouworkest, Amsterdam Lid bestuur Stichting Ons Erfdeel, Rekkem (B) Lid Bestuur Fondation Constant
De heer mr. drs. C.O. Bijster	Lid	17 december 2012	17 december 2020	Bestuurder Nederlands Instituut voor Farmaco Genetisch Onderzoek, Utrecht Bestuurder Babel Holding B.V. Utrecht

NAAM	ROL IN RVT	LID SINDS	LID TOT	HOOFD- EN NEVENFUNCTIES
Mevr. M.H.H. van Haaren – Koopman	Lid Financiële commissie (vanaf 1 juni 2015)	1 april 2012	1 april 2020	Wethouder gemeente Berkelland Voorzitter Stichting Zero Emissie busvervoer Lid Raad van Advies Burgers' Zoo Voorzitter Stichting behoud en instandhouding Commanderij in Doesburg Voorzitter Achterhoek Toerisme Voorzitter Vrije Tijds Economie Achterhoek
Mevrouw J.G. Stam	Lid	10 april 2013	10 april 2017 (herbenoem- baar)	Commissaris/toezichthouder, adviseur en executive coach Secretaris bestuur Stichting Fonds Toevluchtsoord Groningen Lid Raad van Toezicht Installatie Werk Nederland Lid van Curatorium van het Center for Executive Coaching bij de Vrije Universiteit Lid van begeleidingscommissies Politieonderzoek en de Onderzoeksraad voor veiligheid en executive coach, o.a. voor het kandidatenprogramma voor Politieleiders
De heer drs. ir. J. van der Veer	Lid Voorzitter Commissie Benoeming, Beoordeling en Beloning	1 april 2010	1 april 2018	Voorzitter Raad van Commissarissen ING Voorzitter Raad van Commissarissen Philips Voorzitter Platform Bèatechniek Lid Raad van Commissarissen Concertgebouw Bestuurslid Nationale Toneel Voorzitter Adviesraad Rotterdam Climate Initiative (RCI) Voorzitter Raad van Toezicht Technische Universiteit Delft Lid Raad van Commissarissen Boskalis Lid Raad van Commissarissen Statoil
Mevrouw drs. A.S.M. Vreeburg	Lid	1 januari 2017	1 januari 2021 (herbenoem- baar)	Lid Raad van Toezicht Intelematics Europa, Londen, UK Lid Raad van Commissarissen ACTA Assistance in Lyon
De heer drs. R.J.X. Wanders	Voorzitter Financiële Commissie (vanaf 1 juni 2013) Lid Financiële Commissie (tot 1 juni 2013)	1 november 2009	1 november 2017	CFO en lid statutaire directie ANWB B.V. President Commissaris KNAC Services B.V. Lid Raad van Commissarissen Reis- en Rechtshulp N.V. Lid Raad van Commissarissen Unigarant N.V. / UVM Verzekeringsmaatschappij N.V. Vicevoorzitter Stichting Pensioenfonds ANWB Peningmeester Stichting Nederland Schoon

BERICHT VAN DE ONDERNEMINGSRAAD

Het OR-jaar 2016

2016 was een jaar van grote veranderingen in de organisatie. De Canon van Nederland is volop in ontwikkeling. Verschillende afdelingen werken hard aan een reorganisatie van het werk om ondernemender en efficiënter te zijn. Er zijn keuzes gemaakt die nu en in de toekomst gevolgen hebben voor de organisatie en voor de medewerkers. De OR vindt het belangrijk om juist in tijden van verandering de belangen van de medewerkers van het museum bij de directie kenbaar te maken. Dit kan leiden tot aanpassing van de plannen om ze beter aan te laten sluiten bij de dagelijkse praktijk in het museum. En het kan ook draagvlak genereren op de werkvloer voor die veranderingen. Bij belangrijke ontwikkelingen kreeg de OR echter onvoldoende of te laat informatie, waardoor ze haar taak dit jaar niet altijd even goed heeft kunnen uitvoeren. Samen met de bestuurder zijn we tot afspraken gekomen om dit in de toekomst beter te doen.

Belangrijkste onderwerpen van gesprek

De OR heeft in 2016 aandacht gevraagd voor de volgende hoofdthema's:

De Canon

Wat zijn de implicaties van de Canon voor ons dagelijks werk? Wij hebben er bij de directie op aangedrongen om daarop te anticiperen en betrokken medewerkers daar door tijd, kennisnetwerk en cursussen in te laten groeien.

Reorganisatie Horeca, Commercie

Extern bureau Vijverborgh heeft de afdeling Horeca onder de loep genomen en heeft advies gegeven om te komen tot een meer ondernemende Horeca-afdeling. De OR is pas in een laat stadium van de plannen op de hoogte gebracht en heeft niet tijdig inzicht gekregen in de nieuwe structuur van de Horeca en de gevolgen voor de betrokken medewerkers. De afdeling had meer kunnen doen om de betrokken medewerkers mee te krijgen in het veranderingsproces. Het is niet voor iedereen goed gegaan. We verwachten dat de reorganisatie positieve gevolgen zal hebben op het resultaat van de horeca.

Stijl van leidinggeven

De OR vindt het belangrijk dat leidinggevendenden hun stijl van leidinggeven aanpassen aan de functie, ervaring en kwaliteiten van de medewerkers. Directief waar nodig en coachend waar kan. We zijn van mening dat de enthousiasmerende, ondersteunende en coachende stijl van leidinggevendenden sterker en breder ontwikkeld kan worden. De directie is over dit onderwerp met de leidinggevendenden in gesprek.

Planningsgesprekken

De bestuurder hecht grote waarde aan de toevoeging van een planningsgesprek aan de HR-cyclus van functionerings- en beoordelingsgesprekken. Op advies van de OR heeft de directie besloten de planningsgesprekken niet voor alle medewerkers in te voeren. Groepen medewerkers voor wie vanwege de aard van hun werk een planningsgesprek minder relevant is, krijgen in hun werkoverleg een team-focusgesprek.

Successen van de OR

- De OR is er in geslaagd om het voorstel van de directie om de HR-cyclus uit te breiden met planningsgesprekken om te buigen naar een voor de organisatie relevantere en minder tijdrovende variant: planningsgesprekken en teamfocusgesprekken.
- De fietsvergoeding is gerealiseerd.
- De lonen van de Horeca zijn verhoogd.
- Twee interviews met coachende leidinggevendenden in het OR-bulletin hebben het onderwerp stijl van leidinggeven op een prettige manier onder de aandacht gebracht.

Advies- en instemmingsverzoeken

Instemmingsverzoeken:

- Instemmingsverzoek wijziging werktijden van de medewerkers afdeling Realia
- Uitbreiding HR-cyclus met een jaarlijks planningsgesprek

Adviesaanvragen:

- Toepassen payroll-constructie voor de aanstelling van medewerkers voor de werkstraat Collectie Centrum Nederland
- Reorganisatie Horeca
- Samenwerkingsovereenkomst Collectie Centrum Nederland
- Prioritering en tijdsplanning Plan van Aanpak Arbo en RIE
- Revitalisering Huishoudelijke Dienst

OR-initiatief:

- Loonsverhoging Horeca

Overleg met de directie

De OR en de directie hebben in 2016 vijf maal formeel overleg gevoerd waarvan één artikel 24 vergadering. Daarnaast vonden vijf informele overleggen plaats.

Raadpleging

De OR werd bijgestaan door een adviseursraad en een klankbordgroep. We organiseerden een achterbanbijeenkomst waarin medewerkers aandachtspunten konden inbrengen.

Bulletin

De OR publiceerde in 2016 vier maal een bulletin dat door de overgrote meerderheid van de museummedewerkers zeer gewaardeerd werd.

Verkiezingen

In december 2016 liep de zittingstermijn van de OR-leden af. Drie leden stelden zich opnieuw verkiesbaar. Vier leden traden af. Voor de verkiezingen stelden negen medewerkers zich verkiesbaar. In totaal zijn 188 stemmen uitgebracht, dat is 50% van de stemgerechtigden (90% van de kiesgerechtigden die op de twee stemdagen aanwezig waren.) De OR heeft opnieuw zeven leden.

Arnhem, 23 maart 2017

De Ondernemingsraad,
Carianne van Dorst (voorzitter)
Petra Hermans (vice-voorzitter)
Jonna Termorshuizen (secretaris)
Liesbeth van Arkel
Bé Bisschop
Ronnie van Silfhout
Peggy Vastbinder

PRESTATIEVERANTWOORDING

NEDERLANDS OPENLUCHTMUSEUM 2016

PRESTATIE OVERZICHT 2016

1. PUBLIEKSFUNCTIE: TOEGANKELIJKHEID VAN DE COLLECTIE

	2013		2014		2015		2016	
	aanvraag	realisatie	aanvraag	realisatie	aanvraag	realisatie	aanvraag	realisatie
Gemiddeld aantal openingsuren per week	48	48		48		48	48	48
Bezoeken totaal	460.000	510.001		548.036		556.093	500.000	531.664
Waarvan betalend	428.000	473.335		508.313		514.432	465.000	494.668
Waarvan niet betalend	32.000	36.666		39.723		41.661	35.000	36.996

2. SPECIFICATIE BEZOEK SCHOOLGROEPEN

	2013		2014		2015		2016	
	aanvraag	realisatie	aanvraag	realisatie	aanvraag	realisatie	aanvraag	realisatie
Totaal aantal bezoeken schoolkinderen	33.500	28.380		29.655		38.548	36.000	41.076
Waarvan Primair Onderwijs	20.000	18.978		17.938		23.921	20.000	25.511
Waarvan Voortgezet Onderwijs	13.500	9.402		11.717		14.627	16.000	15.565

3. BEREIK WEBSITE(S) EN (SOCIALE) MEDIATOEPASSINGEN

	2013		2014		2015		2016	
	aanvraag	realisatie	aanvraag	realisatie	aanvraag	realisatie	aanvraag	realisatie
Algemene website								
Totaal aantal bezoeken website	560.000	697.255		859.418		972.821	650.000	1.197.608
Aantal unieke bezoekers (IP-adres)	430.000	497.412		673.658		696.847	550.000	960.464
Bereik van sociale mediatoeppingen								
Facebook	250	9.377		19.531		22.059	500	25.088
Twitter	3.000	7.395		9.002		10.500	3.500	11.687

4. COLLECTIES

Bruiklenen	2013	2016	2015	2016
	Subsidie aanvraag		realisatie	realisatie
<i>Aantal objecten gekregen bruikleen</i>	10.500	10.000	11.119	9.573
waarvan binnenland	10.500	10.000	11.119	9.573
waarvan buitenland	-	-	-	-
<i>Aantal objecten verleend bruikleen</i>	1.141	1.141	355	230
waarvan binnenland	1.141	1.141	355	225
waarvan buitenland	-	-	-	5
 Collectiefunctie	 2013	 2016	 2015	 2016
	Subsidie aanvraag		realisatie	realisatie
Totaal aantal collectie-objecten	156.200	152.000	154.344	152.736
Aantal objecten uit legaten/ schenkingen geaccepteerd namens Staat	-	-	-	-
Aantal objecten uit legaten/ schenkingen geaccepteerd eigen naam	-	-	1.917	262
Overig aantal verwervingen per jaar	-	-	428	34
Registratiegraad (% van totaal)	100%	100%	100%	100%
Aandeel collectie gedigitaliseerd (% van totaal)	96%	98%	98%	98%
Presentatie naar algemeen publiek (% van totale collectie)	10%	10%	6%	6%
Aantal restauraties/conservaties per jaar	18	18	641	202

BALANS

NEDERLANDS OPENLUCHTMUSEUM 2016

BALANS PER 31 DECEMBER 2016

	EUR	2016 EUR	EUR	2015 EUR
ACTIVA				
Materiële vaste activa	<u>10.391.177</u>		<u>3.142.568</u>	
Totale vaste activa		10.391.177		3.142.568
Voorraden	101.376		102.309	
Vorderingen	2.422.249		1.816.887	
Vorderingen op gelieerde rechtspersonen	111.830		-	
Liquide middelen	<u>5.749.214</u>		<u>9.217.895</u>	
Totale vlottende activa		8.384.668		11.137.091
TOTALE ACTIVA		18.775.845		14.279.659
PASSIVA				
Algemene reserve	2.350.267		2.449.366	
Bestemmingsreserves	-		-	
Bestemmingsfondsen	<u>3.665.880</u>		<u>5.670.587</u>	
Totale Eigen Vermogen		6.016.147		8.119.953
Voorziening jubileum uitkeringen	<u>138.688</u>		<u>147.000</u>	
Totale Voorzieningen		138.688		147.000
Lening Ministerie van Financiën	<u>6.000.000</u>		-	
Totale Langlopende schulden		6.000.000		-
Schulden aan leveranciers	2.842.490		1.575.266	
Schulden aan gelieerde rechtspersoon	22.252		233.174	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	350.537		302.419	
Schulden uit hoofde van pensioenen	68.382		122.255	
Onderhanden projecten	2.438.550		3.009.749	
Overige schulden	849.089		760.396	
Overlopende passiva	<u>49.710</u>		<u>9.447</u>	
Totale Kortlopende schulden		6.621.011		6.012.706
TOTALE PASSIVA		18.775.846		14.279.659

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

NEDERLANDS OPENLUCHTMUSEUM 2016

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING 2016	2016 EUR	Begroting EUR	2015 EUR
BATEN			
- publieksinkomsten	5.057.827	5.070.000	5.297.352
- sponsorinkomsten	245.230	309.000	284.462
- overige inkomsten	594.230	515.000	538.999
Directe opbrengsten	5.897.287	5.894.000	6.120.813
Indirecte opbrengsten	549.172	486.000	526.428
<i>Totale opbrengsten</i>	6.446.459	6.380.000	6.647.241
onderdeel exploitatie bijdrage	7.832.738	7.828.000	7.719.021
onderdeel huren	3.795.151	3.775.000	3.750.018
Structurele subsidie Ministerie OCW	11.627.889	11.603.000	11.469.039
Totaal overige (niet-structurele) subsidies en bijdragen	2.553.758	2.355.000	1.733.936
<i>Totale Subsidies/bijdragen</i>	14.181.647	13.958.000	13.202.975
Totale baten	20.628.107	20.338.000	19.850.216
LASTEN			
Salarislasten	8.917.124	8.182.000	8.954.063
Afschrijvingen	308.080	347.000	350.449
Aankopen	3.900	7.000	4.150
Huur	3.092.840	2.221.000	2.219.680
Overige lasten	10.418.192	10.966.000	8.313.289
Totale lasten	22.740.137	21.723.000	19.841.630
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-2.112.030	-1.385.000	8.587
Saldo rentebaten/-lasten	2.406	-	26.425
Saldo bijzondere baten/- lasten	5.812	30.000	38.240
EXPLOITATIERESULTAAT	-2.103.811	-1.355.000	73.251

RESULTAATBESTEMMING

	2016 EUR	Begroting EUR	2015 EUR
Exploitatieresultaat	-2.103.811	-1.355.000	73.251
Mutatie bestemmingsfondsen			
Onttrekking/dotatie bestemmingsfonds Veiligheid	142.335	260.000	73.356
Onttrekking bestemmingsfonds TV gelden	474.263	450.000	-
Onttrekking bestemmingsfonds CANON	424.756	1.435.000	206.762
Onttrekking bestemmingsfonds Huursubsidie/Huur	963.357	-690.000	-442.357
Dotatie bestemmingsfonds TV gelden			-254.608
Subtotaal mutatie bestemmingsfondsen	2.004.711	1.455.000	-416.847
Mutatie bestemmingsreserves			
Dotatie bestemmingsreserve onderhoud terreinen	-	-65.000	-
Dotatie bestemmingsreserve onderhoud museale gebouwen	-	-35.000	-
Subtotaal mutatie bestemmingsreserves	-	-100.000	-
Exploitatieresultaat als basis voor bepalen 'niet bestede OCW subsidie'			
	-99.099	-	-343.597
Dotatie/onttrekking bestemmingsfonds OCW	-	-	-79.553
Dotatie/onttrekking Algemene reserve	-99.099	-	-264.044
Subtotaal dotaties bestemmingsfonds OCW, bestemmingsreserve en algemene reserve	-99.099	-	-343.597
Totaal resultaatbestemming	2.103.811	1.355.000	-73.251
Directe opbrengsten	5.897.287		6.120.813
Indirecte opbrengsten	549.172		526.428
overige subsidies en bijdragen	2.553.758		1.733.936
	9.000.218		8.381.177
Subsidie OCW	11.627.889		11.469.039
	11.627.889		11.469.039
Totaal	20.628.107		19.850.216
Aandeel OCW	56,4%		57,8%
Aandeel Museum	43,6%		42,2%
Eigen Inkomsten Norm	77,4%		73,1%

CATEGORIALE EN FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING

NEDERLANDS OPENLUCHTMUSEUM 2016

CATEGORIALE EN FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING 2016

BATEN

	2016	Publieksfunctie vaste presentatie	Collectie functie onderzoek & registratie	Collectie functie conserveren & restaureren	Wetenschappelijke functie verwerven & afstoten	Wetenschappelijke functie onderzoek & documentatie	Algemeen beheer
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Directe opbrengsten							
- publieksinkomsten		4.486.881	-	-	-	-	-
- kaartverkoop	4.486.881						
- overig	570.946	570.946	-	-	-	-	-
- sponsorinkomsten	245.230	-	-	-	-	-	245.230
- overige inkomsten	594.230	594.230	-	-	-	-	-
Indirecte opbrengsten	549.172	-	-	-	-	-	549.172

Totale opbrengsten

	6.446.459	5.652.057	-	-	-	-	794.402
--	------------------	-----------	---	---	---	---	---------

Structurele subsidie OCW

- onderdeel huren	3.795.151	1.066.397	133.780	945.407	-	-	1.649.566
- onderdeel exploitatiebijdrage	7.832.738	4.507.613	469.616	2.851.943	3.565	-	-

Overige (niet-structurele) subsidies en bijdragen

Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	1.340.335	459.697		880.638			
---	------------------	----------------	--	----------------	--	--	--

Overige bijdragen uit private middelen

- waarvan particulieren incl. vriendenvereniging	108.949	108.949					
- waarvan bedrijven	90.211	90.211					
- waarvan privaatie fondsen	631.724	631.724					
- waarvan goede doelenloterijen	382.539	382.539					

Totale Subsidies/Bijdragen

	14.181.647	7.247.130	603.396	4.677.988	3.565	-	1.649.566
--	-------------------	-----------	---------	-----------	-------	---	-----------

TOTALE BATEN

	20.628.106	12.899.188	603.396	4.677.988	3.565	-	2.443.968
--	-------------------	------------	---------	-----------	-------	---	-----------

CATEGORIALE EN FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING 2016 VERVOLG

LASTEN	2016	Publieksfunctie		Collectie functie		Wetenschappelijke functie		Algemeen	
		EUR	EUR	onderzoek & registratie	conserveren & restaureren	verwerven & afstoten	onderzoek & documentatie	beheer	EUR
Salarislasten	8.917.124	4.636.904	490.442	1.917.182	-	-	-	1.872.596	EUR
Afschrijvingen	308.080	132.245	-	23.035	-	-	-	152.801	EUR
Huren	3.092.840	869.055	109.024	770.455	-	-	-	1.344.306	EUR
Aankopen	3.900	-	-	-	-	3.900	-	-	EUR
Overige Lasten	10.418.192	5.323.158	9.267	1.716.059	-	-	-	3.369.708	EUR
TOTALE LASTEN	22.740.137	10.961.363	608.732	4.426.730	3.900	-	-	6.739.412	EUR
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	2.112.030-	1.937.825	5.336-	251.258	335-	-	-	4.295.443-	EUR
Saldo rentebaten/-lasten	2.406	-	-	-	-	-	-	2.406	EUR
Saldo bijzondere baten/-lasten	5.812	-	-	-	-	-	-	5.812	EUR
SALDO UIT BEDRIJFSVOERING	2.103.813-	1.937.825	5.336-	251.258	335-	-	-	4.287.225-	EUR
Toekenning algemeen beheer		3.148.528	120.799	1.017.263	634	-	-	-	EUR
EXPLOITATIERESULTAAT	2.103.813-	1.210.703-	126.135-	766.005-	969-	-	-	-	EUR

TOELICHTING

JAARREKENING 2016

Algemeen

Deze jaarrekening heeft betrekking op de per 1 januari 1991 verzelfstandigde Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum. De stichting heeft ten doel het inrichten, in stand houden en exploiteren van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem. De stichting is gevestigd op Hoeflerlaan 4 te Arnhem en is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 41050671.

Ten aanzien van de museale collectie is overeengekomen dat deze juridisch eigendom blijft van het Rijk; de Stichting heeft deze in bruikleen verkregen. Bovendien heeft de Stichting een instandhoudingsverplichting ten aanzien van de museale objecten.

De Stichting ontvangt van het Rijk een subsidie voor de museale taken; daarnaast worden inkomsten verworven door entreegelden, parkeergelden en huuropbrengsten, alsmede door de exploitatie van een winkel en overige commerciële activiteiten.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2016, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2016.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig het handboek verantwoording cultuursubsidies musea van het ministerie van OCW 2013-2016.

Vergelijkende cijfers

In de jaarrekening van 2015 is er voor gekozen om de investeringen in de Canon te activeren en de ontvangen subsidie en sponsorgelden die hier betrekking op hebben, als langlopende schuld te verantwoorden. Het ministerie van OCW heeft in haar toetsing van de jaarrekening 2015 aangegeven dat deze werkwijze door haar niet goedgekeurd wordt omdat zij de ter beschikking gestelde subsidie heeft gekwalificeerd als exploitatiesubsidie.

Derhalve zijn de cijfers van 2015 en 2016 volledig opgesteld volgens het handboek OCW en daarmee de cijfers van de oorspronkelijke jaarrekening 2015 aangepast conform de aanwijzingen van het ministerie van OCW.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Voor zover niet anders vermeld is, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Gebruik van schattingen en oordelen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Consolidatie van gelieerde rechtspersonen

Stichting De Oude Bijenkorf kwalificeert zich als een gelieerde rechtspersoon. In overeenstemming met de bepalingen in het Handboek verantwoording cultuursubsidies musea van het ministerie van OCW wordt deze gelieerde rechtspersoon niet meegeconsolideerd. In plaats daarvan wordt de jaarrekening van deze rechtspersoon verstrekt aan het ministerie. Stichting Volkscultuur en Immaterieel erfgoed (verder: VIE) kwalificeert zich als een gelieerde rechtspersoon. In overeenstemming met de bepalingen in het handboek verantwoording

cultuursubsidies musea van het ministerie van OCW, wordt deze gelieerde rechtspersoon niet meegeconsolideerd. Aangezien het VIE via het museum een subsidie verkrijgt van het ministerie van OCW en daarnaast nog extra subsidie verkrijgt voor haar UNESCO-taak wordt er voor het VIE een separate jaarrekening voor verantwoording van de genoemde subsidies gemaakt en verstrekt aan het ministerie.

Materiële vaste activa

Gebouwen en terreinen

Alle museale gebouwen in gebruik bij Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum zijn juridisch eigendom van de Staat der Nederlanden en op basis hiervan niet geactiveerd. Alle overige gebouwen worden gehuurd bij het Rijksvastgoedbedrijf, de grond ten behoeve van de parkeervoorzieningen is in erfpacht verkregen van de gemeente Arnhem, de overige terreinen worden gehuurd. De gehuurde gebouwen en terreinen worden als operationele huur in de exploitatierekening verwerkt.

In enkele gebouwen heeft de Stichting zelf geïnvesteerd, deze investeringen zijn in de balans opgenomen. De verkrijgingsprijs van deze investeringen worden over de economische levensduur afgeschreven volgens de lineaire methode.

Bedrijfsinstallaties

Per 1 januari 2005 heeft het museum het economisch eigendom van de bedrijfsinstallaties om niet verkregen van het ministerie van OCW. In overeenstemming met de gemaakte afspraken tussen de Vereniging van Rijksmusea en het ministerie van OCW zoals uitgewerkt in de beschikking van 16 december 2004, dient er een waarde te worden toegekend aan deze bedrijfsinstallaties. Op basis van de door de Rijksgebouwendienst aangegeven vervangingswaarde en vervangingstermijnen heeft activering in de balans plaatsgevonden en is de economische levensduur van de verschillende installaties bepaald. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over deze waarde volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur.

Canon

In 2013 is gestart met het project Canon; de fysieke en digitale presentatie van de Nederlandse geschiedenis in het NOM. Hiervoor heeft het museum subsidie ontvangen van het ministerie van OCW en is een lening op basis van schatkistbankieren aangegaan bij het ministerie

van Financiën van EUR 10 miljoen. Deze lening is voor het verbouwen van het entreegebouw en het fysiek realiseren van de tentoonstelling. Voor die onderdelen die met bouw van het entreegebouw en de tentoonstelling te maken hebben heeft activering plaatsgevonden. Voorlopig als activa in uitvoering tot dat het project wordt opgeleverd in september 2017. Afschrijving zal vanaf dan plaatsvinden volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur.

Museale gebouwen en overige museale collectie

De museale gebouwen en de overige museale collectie, welke ten tijde van de verzelfstandiging aanwezig waren, zijn niet geactiveerd. De museale gebouwen en de museale collectie zijn in bruikleen ontvangen van de Staat der Nederlanden. Kosten van onderhoud worden ten laste van de exploitatie van het museum gebracht. Kosten van aanschaffingen inzake de overige museale collectie worden rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht.

Parkeerterrein

De inrichting van het parkeerterrein is gewaardeerd op verkrijgingsprijs. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de verkrijgingsprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur.

Overige bedrijfsmiddelen

Inventaris, inrichting en vervoermiddelen worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs. Afschrijvingen vinden lineair plaats gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

Bijzondere waardevermindering van materiële vaste activa

Voor materiele vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waarde verminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te bepalen voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief of een kasstroom genererende eenheid hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld

of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardevermindingsverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief of kasstroom genererende eenheid geschat.

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardevermindingsverlies vindt alleen plaats als er sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardevermindingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroom genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardevermindingsverlies voor het actief (of kasstroom genererende eenheid) zou zijn verantwoord.

Voorraden

Deze worden gewaardeerd tegen de kostprijs onder aftrek van een noodzakelijk geachte voorziening voor incurantheid.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: vorderingen, geldmiddelen, kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen. Er is geen sprake van in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten en derivaten.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien echter financiële instrumenten bij de vervolgwaardering worden gewaardeerd tegen reële waarde, met verwerking van waardeveranderingen in de exploitatierekening, worden direct toerekenbare transactiekosten direct verwerkt in de exploitatierekening. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Vorderingen

Overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindingsverliezen.

Langlopende schulden, kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Eigen vermogen

Algemene reserve

Dit is het gedeelte van het eigen vermogen waartoe de daartoe bevoegde organen zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kunnen beschikken, voor het doel waarvoor de organisatie is opgericht.

Bestemming van het exploitatiesaldo over het boekjaar 2016

Conform het handboek van het ministerie van OCW dient het exploitatiesaldo naar rato van het aandeel OCW-subsidie, ten opzichte van de totale baten aan het bestemmingsfonds OCW te worden toegevoegd of afgetrokken. Het overige deel wordt gedoteerd aan de Algemene Reserve. In het boekjaar 2016 was het exploitatiesaldo EUR 99.099 negatief.

Bestemmingsfonds OCW

OCW-subsidie die nog niet is besteed aan de doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt dient opgenomen te worden in een bestemmingsfonds OCW.

Bestemmingsreserves

Dit betreft het gedeelte van het eigen vermogen dat wordt afgezonderd omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven door het bestuur.

VOORZIENINGEN

Algemeen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- Een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- Waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- Het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Voorziening jubileumuitkeringen

De voorziening voor jubileumuitkeringen wordt gevormd voor de in de cao opgenomen rechten op toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

Onderhanden projecten

Ontvangen projectsubsidies worden verantwoord onder onderhanden projecten. Naar rato van de voortgang en de gemaakte kosten voor het project worden de ontvangen (niet-structurele) subsidies als baten aan de exploitatie rekening toegerekend. Ook voor zover er sprake is van geoordeelde bijdragen en subsidies van derden in relatie tot specifieke projecten wordt deze methode gehanteerd.

Exploitatierkening

Opbrengstverantwoording

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben.

Publieksinkomsten

Publieksinkomsten bestaan vooral uit entreegelden, museumkaartbezoek en parkeergelden. Deze inkomsten worden opgenomen in de baten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Sponsorinkomsten

Deze inkomsten worden opgenomen in de baten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Overige inkomsten (direct)

Deze inkomsten bestaan vooral uit omzet Retail. Deze inkomsten worden opgenomen in de baten wanneer de belangrijke risico's aan de koper zijn overgedragen en de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is (veelal directe betaling). Deze inkomsten worden verantwoord tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Indirecte inkomsten

De indirecte inkomsten bestaan vooral uit de huurinkomsten van de horeca, de vergoeding voor gezamenlijke kosten en de verhuur van kantoorruimte. Deze inkomsten worden opgenomen in de baten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Overheidssubsidies / overige subsidies en bijdragen

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat voldaan wordt aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie voor de kosten van een actief worden als langlopende schuld opgenomen in de balans en systematisch in de winst-en-verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de onderneming de beschikkingsmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de onderneming zal toevloeien en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Wet normering topfunctionarissen

Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi) publieke sector (WNT) heeft de instelling zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

BALANS PER 31 DECEMBER 2016

Materiele vaste activa

Het verloop is als volgt:

	GEBOUWEN EN TERREINEN	INVENTARIS EN INRICHTING	VERVOERMIDDELEN	BEDRIJFSINSTALLATIES	ACTIVA IN UITVOERING	TOTAAL
Aanschafwaarde per 1-1-2016	4.520.250	7.129.104	279.865	795.201	848.293	13.572.713
Investerings 2016	520.504	144.102	89.270		6.802.814	7.556.689
Desinvestering 2016		2.300-		795.201-		797.501-
Overboeking 2016	108.993	119.072			228.065-	0
Aanschafwaarde 31-12-2016	5.149.746	7.389.978	369.134	-	7.423.042	20.331.901
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2015	2.691.555	6.717.768	225.621	795.201	-	10.430.145
Afschrijvingen 2016	165.791	119.547	22.743			308.080
Desinvestering afschrijving 2016		2.300-		795.201-		797.501-
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2016	2.857.345	6.835.014	248.364	-	-	9.940.724
Boekwaarde 31-12-2016	2.292.401	554.964	120.770	-	7.423.042	10.391.177

Op de materiele vaste activa zijn de volgende afschrijvingspercentages van toepassing:

- Gebouwen 5-10%
- Inventaris en inrichting 10-33%
- Vervoermiddelen 10-20%
- Bedrijfsinstallaties 8-20%

VOORRADEN	2016	2015
	EUR	EUR
Winkelvoorraden	93.830	48.559
Waardepapieren	7.619	53.645
Museumgidsen	22.106	104
	123.556	102.309

De voorziening voor incurantheid bedraagt EUR nihil (2015: EUR nihil).

VORDERINGEN

Totale vorderingen

De vorderingen bestaan uit:

	2016	2015
	EUR	EUR
Debiteuren	238.502	143.055
Overige vorderingen	881.960	1.515.219
Overlopende activa	154.306	158.614
	1.274.768	1.816.887

Een nadere uitsplitsing van de vorderingen is hieronder opgenomen. Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

DEBITEUREN

De debiteuren zijn verantwoord onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid voor een bedrag van EUR 5.929 (2015: EUR 5.929).

Belastingen

	2016	2015
	EUR	EUR
Te vorderen BTW	1.147.481	393.186
	1.147.481	393.186

Overige Vorderingen	2016	2015
	EUR	EUR
Nog te ontvangen rente	-	26.029
Te ontvangen inzake Museumkaart bezoek	599.602	659.176
Te ontvangen V-fonds inzake Maand van de Geschiedenis	67.750	67.750
Te ontvangen Prov. Gelderland inzake Verhaal van Gelderland	100.000	178.599
Overige vorderingen	114.608	190.480
	881.960	1.122.033

Overlopende activa	2016	2015
	EUR	EUR
Vooruitbetaalde verzekeringskosten	-	49.967
Vooruitbetaalde kosten onderhoudscontracten	75.424	46.868
Overige vooruitbetaalde kosten	78.881	61.779
	154.306	158.614

Vordering op gelieerde rechtspersonen	2016	2015
	EUR	EUR
RC Stichting VIE	14.197	-
RC Stichting De Oude Bijenkorf	97.633	-
	111.830	-

Over de rekening courant vorderingen wordt geen rente berekend. De looptijd is korter dan een jaar. In 2015 was er sprake van schulden op gelieerde rechtspersonen, zie de toelichting onder de schulden.

LIQUIDE MIDDELEN	2016	2015
	EUR	EUR
Kas	69.482	64.454
Kruisposten	127.261	81.671
Rekening courant ING Bank	-	2.316.605
Spaarrekening ING Bank	-	6.755.165
Schatkistbankieren	5.552.471	-
	5.749.214	9.217.895

Het gemiddelde rentepercentage ontvangen op de spaarrekeningen in 2016 bedroeg circa 0,1% (2015: 0,5%). Alle liquide middelen zijn direct opeisbaar.

EIGEN VERMOGEN

Algemene Reserve	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	2.449.366	2.504.938
Overboeking van bestemmingsreserve	-	208.471
Resultaatbestemming	99.099-	264.043-
Stand per 31 december	2.350.267	2.449.366

De algemene reserve is gewijzigd door onttrekking vanuit het exploitatieresultaat van EUR -99.099.

Bestemmingsreserves

Bedrijfsinstallaties	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	208.471
Resultaatbestemming	-	208.471-
Stand per 31 december	-	-

Het economisch eigendom van de bedrijfsinstallaties is per 1 januari 2005 om niet overgedragen aan het museum. Conform de voorschriften van het ministerie van OCW is voor de berekende boekwaarde een corresponderende bestemmingsreserve gevormd.

De investeringen in bedrijfsinstallaties zijn verwerkt in de materiële vaste activa en lopen via de bestemmingsreserve af op basis van de economische levensduur te beginnen in 2005. In 2015 is besloten om de bedrijfsinstallaties volledig af te schrijven i.v.m. de verbouwing van het entreegebouw. Analoog daaraan wordt het restant van de bestemmingsreserve ook in één keer toegevoegd aan de Algemene reserve. Dat betekent dat er in 2015 een onttrekking van EUR 208.471 heeft plaats gevonden uit de bestemmingsreserve, welke is toegevoegd aan de algemene reserve. Hiermee komt het saldo van de bestemmingsreserve op nihil en is daarmee afgewikkeld.

Bestemmingsfondsen

In het handboek musea 2013-2016 is bepaald dat het bestemmingsfonds OCW blijft bestaan. Het museum heeft besloten om de bestemmingsfondsen te handhaven betreffende niet bestede gelden uit het verleden die zijn verstrekt door OCW. Dit betreft de bestemmingsfondsen OCW 2013-2016, Canon, Huursubsidie, TV-gelden en Veiligheid. Deze zijn allen opgenomen in het bestemmingsfonds OCW, maar zullen elk afzonderlijk zichtbaar blijven. Kosten gemaakt in het kader van TV-gelden, Veiligheid en de Canon zullen volledig onttrokken worden uit het desbetreffende bestemmingsfonds.

BESTEMMINGSFONDS OCW	2016	2015
	EUR	EUR
OCW 2013-2016	-	-
Canon	2.546.912	2.971.664
Huursubsidie	-	963.357
Technische Vervangingsgelden	836.391	1.310.654
Veiligheid	282.577	424.912
Bestemmingsfonds OCW	3.665.880	5.670.587

Het bestemmingsfonds OCW is opgebouwd uit een vijftal onderdelen:

1. OCW fonds 2013-2016: dit fonds wordt gevormd door de exploitatieresultaten die het museum in deze beleidsperiode maakt. Conform voorgaande jaren wordt op basis van de verhouding van de subsidie van het ministerie van OCW ten opzichte van de totale baten (rekening houdend met overige subsidies en bijdragen), het resultaat toegewezen aan een bestemmingsfonds OCW en de Algemene Reserve. Voor 2016 is de berekeningswijze gehanteerd conform het handboek 2013-2016. Voor het bepalen van de subsidie hebben we de subsidie voor het VIE, de projectsubsidie Entoen.nu en het deel van de Canonsubsidie die als investeringssubsidie wordt aangemerkt uit de berekening gehaald. Dit hebben we ook toegepast voor 2015. De berekening van het percentage voor 2016 is hieronder gepresenteerd. Het handboek geeft verder aan dat het OCW fonds niet negatief mag worden.

Directe opbrengsten	5.897.287
Indirecte opbrengsten	549.172
Overige subsidies en bijdragen	2.553.758
	<u>9.000.218</u>
Subsidie OCW	11.627.889
	<u>11.627.889</u>
Totaal	<u>20.628.107</u>
Aandeel OCW	56,4%
Aandeel Museum	43,6%

2. Canon: vanaf 2013 heeft het ministerie van OCW subsidie ter beschikking gesteld om de fysieke en digitale presentatie van de geschiedenis van Nederland te realiseren. In het bestemmingsfonds zit het niet bestede geld. In 2016 is hier per saldo EUR 424.752 aan onttrokken.
3. In het kader van de bevrozing van de huren is besloten dat de huurvrijval (het verschil tussen de huursubsidie en de 'bevroren' huurlast) gedoteerd wordt aan een nieuw te vormen bestemmingsfonds. In 2014 en 2015 is aan dit fonds gedoteerd. In 2016 heeft inmiddels de afrekening van dit fonds plaatsgevonden en derhalve is dit fonds afgewikkeld.
4. Bestemmingsfonds Technische Vervangingsgelden: In 2015 heeft het ministerie OCW een bijdrage beschikbaar gesteld voor het verbeteren van de brandveiligheid in het museum, de totale bijdrage is EUR 925.000 waarvan in 2015 EUR 450.000 is uitgekeerd. In 2016 is het resterende bedrag van EUR 475.000 uitgekeerd. In 2016 is gestart met dit project welke in 2017 zal worden afgerond. In 2016 is EUR 474.263 besteed aan dit project.
5. Bestemmingsfonds Veiligheid: de uitvoering van het veiligheidsplan is in 2011 afgerond. Het resterende saldo is gereserveerd voor klein onderhoud en nieuwe veiligheidstoepassingen in de toekomst. In 2016 is EUR 142.335 uitgegeven aan de vervanging van het platform waarop de beveiliging ICT draait.

BESTEMMINGSFONDS OCW PER ONDERDEEL

	2016	2015
	EUR	EUR
Bestemmingsfonds OCW 2013-2016		
Stand per 1 januari	-	79.553
Resultaatbestemming	-	-
Besteding	-	79.553-
Stand per 31 december	-	-

Bestemmingsfonds Canon

Stand per 1 januari	2.971.664	3.178.424
Resultaatbestemming:		
Toegekende bedragen	2.079.900	2.049.683
Bestedingen	2.504.652-	2.256.443-
Per saldo ten laste / gunste	424.752-	206.760-
Stand per 31 december	2.546.912	2.971.664

Bestemmingsfonds Huursubsidie

Stand per 1 januari	963.357	521.000
Resultaatbestemming:		
Toegekende bedragen		442.357
Bestedingen	963.357-	-
Per saldo ten laste / gunste	963.357-	442.357
Stand per 31 december	-	963.357

Bestemmingsfonds Technische Vervangingsgelden

Stand per 1 januari	1.310.654	1.056.046
Resultaatbestemming:		
Toegekende bedragen	-	254.608
Bestedingen	474.263-	-
Per saldo ten laste / gunste TV gelden	474.263-	254.608
Stand per 31 december	836.391	1.310.654

Bestemmingsfonds Veiligheid

Stand per 1 januari	424.912	498.268
Resultaatbestemming:		
Toegekende bedragen	-	-
Bestedingen	-142.335	-73.356
Per saldo ten laste / gunste veiligheid	-142.335	-73.356
Stand per 31 december	282.577	424.912
Totaal Bestemmingsfonds OCW	3.665.880	5.670.587

VOORZIENINGEN

Voorziening jubileumuitkeringen

Stand per 1 januari 2016	147.000	125.000
Bij: Toevoegingen	6.732	23.052
Af: Onttrekkingen	-15.044	-1.052
Stand per 31 december 2016	138.688	147.000

De voorziening is berekend rekening houdend met deelnamekansen, toekomstige uitkeringen en reeds verstreken diensttijd. De verplichting is contant gemaakt tegen 3%.

LANGLOPENDE SCHULDEN

Lening Ministerie van Financiën

	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
Bij: Toevoeging	6.000.000	
Aflossing	-	-
Stand per 31 december	6.000.000	-

Begin 2016 is met het ministerie van Financiën een leningsovereenkomst gesloten waarbij het museum op basis van schatkistbankieren een lening van 10 miljoen kan verkrijgen. Het ministerie van OCW staat garant voor deze lening. In 2016 is EUR 6.000.000 uitbetaald en in 2017 zal nog aanvullend EUR 4.000.000 uitbetaald worden. Voor de lening wordt een rente percentage van 0,35% betaald, betaling van de eerste rente heeft plaatsgevonden in september 2016. Aflossing zal vanaf 2018 plaatsvinden, lineaire in 10 jaarlijkse termijnen.

Kortlopende schulden en overlopende passiva	2016	2015
	EUR	EUR
Schulden aan leveranciers	2.842.490	1.575.266
Gelieerde rechtspersoon	22.252	233.174
Belastingen en premies sociale verzekeringen	350.537	302.419
Schulden uit hoofde van pensioenen	68.382	122.255
Onderhanden projecten	2.438.550	3.009.749
Overige schulden	849.089	760.396
Overlopende passiva	49.710	9.447
	6.621.011	6.012.706

De looptijd van de kortlopende schulden zijn korter dan 1 jaar met uitzondering van de Onderhanden projecten

Schulden aan gelieerde rechtspersonen	2016	2015
	EUR	EUR
RC Stichting VIE		14.060
RC Vereniging vrienden NOM	22.252	58.020
RC Stichting de Oude Bijenkorf		161.094
	22.252	233.174

Over de RC positie van de gelieerde rechtspersonen wordt geen rente berekend. De looptijd is korter dan een jaar. In 2016 is er sprake van vorderingen op gelieerde rechtspersonen, zie de toelichting onder de vorderingen.

ONDERHANDEN PROJECTEN

Vooruit ontvangen bedragen	2016	2015
	EUR	EUR
Vooruitontvangen BankgiroLoterij	1.511.429	1.393.968
Vooruitontvangen Heslinga Publicaties	11.950	15.175
Vooruitontvangen Canon	45.000	-
Vooruitontvangen Canon: Jakkiker	20.000	22.500
Vooruitontvangen Canon: Netwerk	41.475	
Vooruitontvangen Collectie Centrum Nederland	64.929	65.779
Vooruitontvangen Collectie Centrum Nederland logistieke voorbereiding verhuizing	293.806	1.123.594
Vooruitontvangen Feest	22.912	
Vooruitontvangen ING; Helden aan de Bal	100.000	-
Vooruitontvangen Professionalisering erfgoedmanifestatie	38.879	64.936
Vooruitontvangen Project Entoen.nu	65.137	45.114
Vooruitontvangen RVB herstel lekkage	58.999	75.731
Vooruitontvangen Vereniging Vrienden	16.292	-
Vooruitontvangen Verhaal van Gelderland	-	-
Vooruitontvangen Westerstraat	147.742	202.953
	2.438.550	3.009.749

Project BankGiro Loterij	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	1.393.968	544.830
Toegekende bedragen	500.000	1.325.000
Bestedingen	382.539-	475.862-
Per saldo	117.461	849.138
Stand per 31 december	1.511.429	1.393.968

Als vaste beneficiënt heeft het museum ook in 2016 EUR 500.000 ontvangen. Voornaamste bestedingen in 2016 betreffen de Canon vensters in het museumpark, het smokkelspel in de herfstvakantie en het winterspel tijdens de winteropenstelling

Heslinga Publicaties	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	15.175	15.175
Toegekende bedragen	-	-
Bestedingen	3.225-	-
Per saldo	3.225-	-
Stand per 31 december	11.950	15.175

Gelden bestaan uit donaties en legaten bestemd voor publicaties door het NOM. In 2016 is gestart met het ontwikkelen van het Canon boek

Canon: Ja Knikker	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	22.500	25.000
Toegekende bedragen		
Bestedingen	2.500-	2.500-
Per saldo	2.500-	2.500-
Stand per 31 december	20.000	22.500

In samenwerking met de NAM heeft het museum in de vorm van de Jaknikker één van de eerste vensters van de Canon op het terrein gerealiseerd. Voor de instandhouding van dit project is in boekjaar 2015 EUR 25.000 door het NAM geschonken. Dit heeft een looptijd van 10 jaar.

Canon Watermanagement	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	
Toegekende bedragen	45.000	-
Bestedingen	-	
Per saldo	45.000	-
Stand per 31 december	45.000	-

In 2016 heeft het museum met Rijkswaterstaat een subsidie overeenkomst gesloten om binnen de Canon tentoonstelling extra aandacht te geven aan watermanagement.

Canon Netwerk	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
Toegekende bedragen	75.000	
Bestedingen	33.525-	-
Per saldo	41.475	-
Stand per 31 december	41.475	-

In het kader van de opdracht tot het fysiek en digitaal presenteren van de geschiedenis van Nederland heeft het museum een programma ontwikkeld met verschillende historische musea in Nederland; het Canon netwerk. Hiervoor heeft het Mondriaanfonds in 2016 EUR 150.000 ter beschikking gesteld. In 2016 is hiervan een voorschot van EUR 75.000 uitgekeerd.

CollectieCentrum Nederland	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	65.779	50.000
Toegekende bedragen	50.000	50.000
Bestedingen	50.850-	34.221-
Per saldo	850-	15.779
Stand per 31 december	64.929	65.779
Stand per 31 december	-	130.075

Vanuit het project CollectieCentrum Nederland – een samenwerkingsverband tussen Rijksmuseum, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en NOM en Paleis het Loo om te komen tot een nieuw duurzaam depot in 2020 – is geld ter ondersteuning van de activiteiten van EUR 50.000 beschikbaar gesteld door het ministerie van OCW. In 2016 worden hiervan de kosten voor inzet personeel betaald. Looptijd is minder dan 1 jaar.

CollectieCentrum Nederland verhuisproject	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	1.123.594	-
Toegekende bedragen		1.200.000
Bestedingen	829.788-	76.406-
Per saldo	829.788-	1.123.594
Stand per 31 december	293.806	1.123.594

Ter voorbereiding op de verhuizing naar het nieuwe depot is het museum een verhuisproject gestart. Hiervoor heeft het van het ministerie in 2015 een bijdrage van EUR 1.200.000 ter beschikking gekregen voor de jaren 2015 tot en met 2018.

Feest	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
Toegekende bedragen	69.450	-
Bestedingen	46.538-	-
Per saldo	22.912	-
Stand per 31 december	22.912	-

Feest is een educatief programma waarin de verschillende rituelen rondom feesten in Nederland worden verteld. Feest is ontwikkeld in samenwerking met het Catharijne convent. In 2016 is er door een particulier geld geschonken voor de exploitatie van het programma.

ING: Helden aan de Bal	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
Toegekende bedragen	100.000	-
Bestedingen	-	-
Per saldo	100.000	-
Stand per 31 december	100.000	-

Helden aan de Bal is een tentoonstelling die in 2017 wordt geopend. Hiervoor heeft de ING in 2016 EUR 100.000 ter beschikking gesteld.

Project professionalisering erfgoed manifestatie	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	64.936	-
Toegekende bedragen	64.000	80.000
Bestedingen	90.057-	15.064-
Per saldo	26.057-	64.936
Stand per 31 december	38.879	64.936

Het fonds voor cultuurparticipatie heeft aan het museum een subsidie toegekend van EUR 160.000 voor het project Maand van de Geschiedenis- Onderzoek naar de professionalisering van 3 pilots als inspiratie voor andere deelnemers. Hiervan is in 2016 EUR 64.000 uitgekeerd en reeds EUR 90.057 besteed.

Project Entoen.nu	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	45.114	-
Toegekende bedragen	100.000	100.000
Bestedingen	79.977-	54.886-
Per saldo	20.023	45.114
Stand per 31 december	65.137	45.114

Het ministerie van OCW heeft voor de periode van 2015 t/m 2017 een bijdrage van EUR 100.000 per jaar ter beschikking gesteld om de taken van de stichting Entoen.nu te continueren. Hiervan is in 2016 EUR 79.977 besteed.

Project RVB herstel lekkage	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	75.731	-
Toegekende bedragen	-	76.681
Bestedingen	16.732-	950-
Per saldo	16.732-	75.731
Stand per 31 december	58.999	75.731

Vereniging Vrienden	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
Toegekende bedragen	52.979	-
Bestedingen	36.686-	-
Per saldo	16.292	-
Stand per 31 december	16.292	-

De Vereniging Vrienden heeft geld ter beschikking gesteld voor onder andere het organiseren van het Techniek Toernooi. De niet bestede gelden worden op de balans geparkeerd om in 2017 benut te worden bij een nieuwe editie van het Techniek Toernooi.

Verhaal van Gelderland	2016	2015
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	130.075
Toegekende bedragen	-	110.411
Toegekende bedragen: nog te ontvangen	-	178.599
Bestedingen	-	419.085-
Per saldo	-	130.075-
Stand per 31 december	-	-

In 2015 is het project succesvol beëindigd.

Westerstraat	2016	2015
	EUR	EUR

Stand per 1 januari	202.953	249.111
Toegekende bedragen		
Bestedingen	55.211-	46.158-
Per saldo	55.211-	46.158-
Stand per 31 december	147.742	202.953

In 2012 is door het museum het project Westerstraat afgerond. Aan de rand van het entreeplein zijn enkele gesloopte panden uit de Westerstraat in Amsterdam opgebouwd en ingericht. Hierin zijn gevestigd een postkantoor uit de jaren '50, een Jordaans café en een Turkenpension. Het project is gefinancierd door bijdragen van SNS Realfonds, ING, BGL en een bijdrage uit het OCW fonds 2005-2012. Het restant zal voor de jaarlijkse exploitatie van het gebouw worden gebruikt. In 2016 is EUR 55.211 besteed aan de exploitatie van het gebouw.

Overige schulden	2016	2015
	EUR	EUR
Te betalen vakantiegeld	336.685	324.090
Te betalen vakantiedagen	187.000	170.000
Te betalen lonen	204.261	51.473
Te betalen energie	42.676	39.300
Te betalen accountant	43.500	27.500
Diverse te betalen kosten	34.967	148.033
	849.089	760.396

Overlopende passiva	2016	2015
	EUR	EUR
Vooruitontvangen bedragen	49.710	9.447

TOELICHTING FINANCIËLE RISICO'S VAN FINANCIËLE INSTRUMENTEN

De financiële risico's van de financiële instrumenten zijn beperkt. Door de meerjarige subsidierelatie met het ministerie van OCW is er een beperkt liquiditeitsrisico. Door ontbreken van externe leningen is het rente- en kasstroomrisico nihil. Door een beperkte omvang van debiteuren en adequaat debiteurenbeheer is het kredietrisico beperkt.

PENSIOENEN

Pensioenregeling

De pensioenregeling van de Stichting is ondergebracht bij het PFZW. Er is geen aanvullende verplichting verwerkt omdat op grond van de overeenkomst met PFZW er geen contractuele of feitelijke verplichting bestaat om bij te dragen in een eventueel tekort.

Voor een nadere toelichting op de verwerking van de pensioenen in de jaarrekening wordt verwezen naar de waarderingsgrondslagen op pagina 37.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Algemeen

Fusie

In 2016 hebben het bestuur en de Raad van Toezicht van het NOM en de SDOB besloten om de beide stichtingen te fuseren. In nauwe samenwerking met de notaris zijn hiervoor de benodigde stukken opgesteld. Per 1 januari 2017 is de fusie officieel een feit. Vanaf 2017 zullen dan ook de horeca activiteiten een volledig onderdeel van het NOM zijn.

Rechten

Subsidie ministerie van OCW

Het ministerie van OCW heeft aan het Nederlands Openluchtmuseum voor de periode 2017-2020 een meerjarige instellingssubsidie toegekend. Vanaf de beleidsperiode 2017-2020 krijgt het museum vanuit twee onderdelen subsidie. Vanuit de BIS is er per jaar een bedrag van EUR 5.781.645 beschikbaar voor het museum, waarvan EUR 802.000 voor de stichting KIEN. Cumulatief is dit EUR 23.126.580, waarvan EUR 2.408.000 voor de stichting KIEN. Vanuit de erfgoedwet ontvangt het museum in 2017 voor huursubsidie en collectiekosten in totaal EUR 6.611.301. Deze subsidie moet ieder jaar opnieuw worden aangevraagd. Tot slot krijgt het museum de laatste tranche van de projectsubsi-

die voor Entoen.nu, in 2017 een bedrag van EUR 100.000.

BankGiro Loterij (BGL)

Door de BankGiro Loterij zijn gelden toegekend aan Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum ter verlevendiging van het museum. Op basis van de huidige toekenning is voor het jaar 2017 wederom een bijdrage ad EUR 500.000 te verwachten.

DHL Express (Netherlands) B.V.

Door DHL Express (Netherlands) B.V. zijn, naast de financiering van de herbouw van de DHL-loods, bijdragen toegezegd ter financiering van de exploitatiekosten van deze loods. Deze bijdragen zijn toegekend voor de jaren 2008 tot en met 2017 en bedragen in totaal EUR 325.000. De bijdrage in 2016 was EUR 32.500. Voor de resterende jaren resteert een bedrag van EUR 32.500.

Verplichtingen

Huurcontracten

De Stichting heeft verplichtingen uit hoofde van huurcontracten en erfpachtcanons met derden. In 2017 verandert het Rijkshuisvestingsstelsel; de musea worden verantwoordelijk voor onderhoud en uitbreiding van alle panden die het juridisch eigendom blijven van het Rijksvastgoedbedrijf. Er worden nieuwe huurcontracten met een looptijd van 15 jaar aangegaan. Vanaf 2017 zal voor een periode van vijftien jaar huur worden betaald beginnend in 2017 met EUR 954.943 en eindigend in 2031 met EUR 241.832. De verplichting voor de periode 2017-2020 bedraagt EUR 2.910.796 en de resterende verplichting over de volgende 10 jaar EUR 3.566.906.

Financieringsovereenkomst

De Stichting heeft een gezamenlijke financieringsovereenkomst met de aan haar gelieerde rechtspersonen de Stichting De Oude Bijenkorf en de Stichting voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed. Binnen deze financieringsovereenkomst is er sprake van saldo- en rentecompensatie.

Verplichting voor Vennootschapsbelasting

De Stichting is met terugwerkende kracht tot 1 januari 2012 formeel belastingplichtig. In 2016 heeft het Nederlands Openluchtmuseum samen met haar belastingadviseur overleg gevoerd met de belastingdienst. In dit overleg is bevestigd dat de stichting VPB plichtig is maar dat samen met de belastingdienst gekeken wordt per wanneer, op welke activiteiten en met welke toerekening en waardering van fiscaal belastbare baten en lasten hier invulling aangegeven wordt. In het 1e kwartaal van 2017 komt hier verder duidelijkheid over.

SPECIFICATIE EXPLOITATIEREKENING 2016

DIRECTE OPBRENGSTEN	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
<i>Publieksinkomsten</i>	2.797.062	2.824.000	2.968.366
Entreegelden	1.689.819	1.696.000	1.775.345
Museumkaartbezoek	521.023	500.000	512.062
Parkeergelden	26.467	25.000	24.575
Rondleiding	5.627	5.000	4.945
Bierproeverij	17.828	20.000	12.059
Educatieve projecten	5.057.827	5.070.000	5.297.352
<i>Sponsorinkomsten</i>	2.812	9.000	4.699
Sponsoring bedrijvenkring	42.333	100.000	77.613
Sponsorinkomsten	200.085	200.000	202.150
Geoormerkt werven	245.230	309.000	284.462
<i>Overige inkomsten</i>	29.690	30.000	33.544
Museumkaart verkoop	45.371	40.000	43.918
Fotosalon	58.954	5.000	7.269
Groepsproducten	460.214	440.000	454.268
Omzet retail	594.230	515.000	538.999
Totaal directe opbrengsten	5.897.287	5.894.000	6.120.813

Het aantal bezoekers in 2016 was 531.664 (2015: 556.095).

Het aantal bezoeken met een museumkaart is in 2016 gedaald ten opzichte van 2015, en komt uit op 191.737 bezoekers (2015: 212.957).

INDIRECTE OPBRENGSTEN	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Huur	340.208	300.000	329.821
Gemeenschappelijke kosten	150.000	150.000	150.000
	490.208	450.000	479.821
<i>Huren</i>			
Huur Combine It	20.349	20.000	19.950
Huur Zus & Jet	15.001	8.000	15.001
Huur Tram	4.979	5.000	3.525
	40.329	33.000	38.476
Overig			
Locatievergoeding	6.800	3.000	5.872
Fotoverkopen Documentatie Archief	9	-	42
Overige opbrengsten	11.826	-	2.217
	18.635	3.000	8.131
Totaal indirecte opbrengsten	549.172	486.000	526.428

SUBSIDIE MINISTERIE VAN OCW	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Exploitatiebijdrage			
Basissubsidie	8.259.006		8.259.006
Loonbijstelling 2014	30.393		30.393
Loonbijstelling 2015	5.040		5.040
Prijsbijstelling 2015	-		4.642
Loonbijstelling 2016	115.459		
Prijsbijstelling 2016	11.446		
Subtotaal exploitatiebijdrage	8.421.344	7.728.000	8.299.081
	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Huisvesting			
Basissubsidie	3.236.343		3.236.340
Prijsbijstelling 2014	46.280		46.280
Prijsbijstelling 2015	17.398		17.398
Prijsbijstelling 2016	20.130		
Veiligheid Arnhem, Schaarsbergen en Tiel	475.000		450.000
Subtotaal huisvesting	3.795.151	3.775.000	3.750.018
Projectsubsidie			
Entoen.nu 2015-2017	100.000	100.000	100.000
Totaal subsidie	12.316.495	11.603.000	12.149.099
AF: doorgegeven subsidie aan Stichting VIE	588.606	566.000	580.060
AF: projectsubsidie Entoen.nu naar Onderhanden Projecten	100.000	100.000	100.000
Totaal Subsidie NOM	11.627.889	10.937.000	11.469.039

In de subsidiebeschikking van het ministerie van OCW is meegenomen de ontwikkeling van de fysieke en digitale Canon van de geschiedenis van Nederland. Hiervoor is een bedrag gereserveerd van EUR 2.066.000. In de subsidiebeschikking geeft het ministerie van OCW tevens de aanwijzing dat hieruit ook de Maand van de Geschiedenis moet worden georganiseerd.

Door het ministerie van OCW is voor de periode 2013-2016 geen zelfstandige subsidie beschikking afgegeven. De Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum ontving een subsidiebeschikking waarin de activiteiten voor het VIE zijn opgenomen. Middels een overeenkomst met het Openluchtmuseum worden de gelden ten behoeve van het VIE uitsluitend aangewend voor het werk van het VIE. Het ministerie heeft het werkplan 2013-2016 van het VIE goedgekeurd. In dit werkplan wordt uitgegaan van EUR 557.000 aan subsidie. Het museum heeft in 2016 EUR 588.606 aan het VIE ter beschikking gesteld. Hierbij is rekening gehouden met loon- en prijsindexatie. Naast de basissubsidie ontving het museum EUR 330.496 voor de activiteiten van het VIE m.b.t. de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel erfgoed. Ook dit bedrag is direct aan het VIE ter beschikking gesteld.

OVERIGE SUBSIDIES/BIJDRAGEN	2016 EUR	Begroting EUR	2015 EUR
Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen			
Onttrekking professionalisering Erfgoedmanifestatie (fonds cultuurparticipatie)	90.057	-	15.064
Onttrekking verhaal van Gelderland (provincie Gelderland)	175.137	65.000	419.085
Onttrekking Entoen.nu	79.977	-	54.886
Onttrekking Canon: netwerk (Mondriaanfonds_	33.525	-	-
Canon Mondriaanfonds	81.000	-	-
Collectie Centrum Nederland logistieke voorber.verhuizing	829.788	1.200.000	76.406
Collectie Centrum Nederland	50.850	50.000	34.221
Overige bijdragen uit private middelen			
<i>Waarvan particulieren incl. vrienden vereniging</i>			
Vereniging Vrienden	59.186	68.000	97.500
Onttrekking publicatie Heslinga	3.225	-	-
Onttrekking Feest weet wat je viert	46.538	-	246.075
<i>Waarvan bedrijven</i>			
Onttrekking Westerstraat (ING)	55.211	48.000	48.000
Van Gend en Loos (DHL)	32.500	32.500	32.500
Onttrekking Canon: Ja knikker (NAM)	2.500	-	2.500
<i>Waarvan private fondsen</i>			
Onttrekking maand van de geschiedenis (vfonds)	231.724	230.000	231.724
Gelders Restauratiecentrum	-	-	113
VSB fonds; Canon	400.000	-	-
<i>Waarvan goede doelenloterijen</i>			
Onttrekking BankGiro Loterij	382.539	661.500	475.862
Totaal overige subsidies en bijdragen	2.553.758	2.355.000	1.733.936

SALARISLASTEN	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Lonen en salarissen	7.406.208	6.818.930	6.990.179
Reiskosten woon/werk	236.252	150.000	249.386
AF: doorbelaste salariskosten	-1.236.217	-944.150	-653.259
Pensioenlasten	700.140	592.920	675.139
Sociale lasten	1.160.714	1.220.000	1.116.382
Inhuur personeel	723.248	436.300	685.115
AF: subsidies	-73.221	-92.000	-108.878
	8.917.124	8.182.000	8.954.063

De pensioenlasten bestaan uit de met het pensioenfonds overeengekomen premie.

GEMIDDELD AANTAL WERKNEMERS

Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum heeft in 2016 gemiddeld 280 werknemers in dienst (2015: 270).

HUUR

In 2017 wordt het huidige huisvestingsstelsel gewijzigd. Vanaf 2014 loopt de eerste tranche van huurcontracten met de RGD af wat inhoudt dat de feitelijke huur gaat dalen. In het kader van het nieuwe huisvestingsstelsel is de huur voor 2014, 2015 en 2016 vastgesteld. Het verschil tussen de huur en de huursubsidie wordt gereserveerd in het bestemmingsfonds huursubsidie. Uiteindelijk zal het bedrag voor drie jaar worden terugbetaald aan het ministerie van OCW. In 2016 heeft terugbetaling van het totale bedrag aan het ministerie van OCW plaatsgevonden. Dit totale bedrag is gepresenteerd onder de huur. Onttrekking uit het bestemmingsfonds Huursubsidie vindt plaats bij de resultaatbestemming

OVERIGE LASTEN	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Huisvestingskosten	1.126.634	1.065.000	843.856
Personeelskosten (anders dan salarislaster)	328.540	356.000	299.070
Exploitatiekosten	1.529.712	1.244.000	1.800.690
Verkoopkosten	295.025	262.000	268.943
Kantoor- & Administratiekosten	1.338.887	921.000	1.014.027
Overige kosten	89.102	65.000	75.545
Projectkosten	5.710.292	7.053.000	4.011.157
	10.418.192	10.966.000	8.313.289

Huisvestingskosten	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Energie	369.792	425.000	316.212
Onderhoud gebouwen en terreinen	756.842	640.000	527.644
	1.126.634	1.065.000	843.856

In 2016 heeft museum met de RVB afgesproken dat het onderhoud van de RVB gebouwen door het museum zelf georganiseerd zou worden als voorloper op het huisvestingstelsel in 2017. De kosten voor onderhoud gebouwen en terreinen zijn hierdoor hoger in 2016 dan in 2015 en begroot voor 2016. De RVB heeft doormiddel van huurverlaging het museum gecompenseerd voor zijn inspanningen

Personeelskosten	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Reis-, verblijfkosten	39.855	46.000	38.902
Opleidingen	87.532	100.000	70.641
Arbo diensten	65.161	68.000	69.093
Overige personeelskosten	135.992	142.000	120.434
	328.540	356.000	299.070

Exploitatiekosten	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Onderhoud exploitatie	357.135	370.000	388.725
Kantine	50.581	45.000	51.829
Dierenverzorging	41.607	35.000	38.339
Collectie beheer	59.068	71.500	77.951
Evenementen	534.948	263.500	765.922
Overige kosten	243.126	232.000	199.254
Retail	243.246	227.000	278.669
	1.529.712	1.244.000	1.800.690

Verkoopkosten	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Algemene kosten	71.969	22.000	31.048
Relatiebeheer	53.869	30.900	60.533
Marketingkosten	169.187	209.100	177.363
	295.025	262.000	268.943

Kantoor- & administratiekosten	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Administratiekosten	421.364	326.000	379.079
Automatisering	373.650	370.000	381.498
Bankkosten	14.899	20.000	16.907
Extern advies	403.802	90.000	113.038
Kantoorkosten	15.609	10.000	9.127
Verzekeringen	109.564	105.000	114.379
	1.338.887	921.000	1.014.027

Overige kosten		Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Representatie-, afdelingskosten	85.602	61.500	72.045
Jaarlijkse bijdrage derden	3.500	3.500	3.500
Onvoorzien		-	
	89.102	65.000	75.545

PROJECTGEBONDEN LASTEN EN OVERIGE LASTEN	2016	Begroting	2015
	EUR	EUR	EUR
Publiek			
OCW - TV gelden	19.308	-	-
Veiligheidsmaatregelen Hanekamp/Picknick/ Kasteelb.	-	-	21.120
Brandveiligheid	454.955	925.000	24.272
OCW - Veiligheid	142.335	260.000	73.356
Professionalisering erfgoedmanifestatie	90.057	-	15.064
Verhaal van Gelderland	235.741	65.000	419.085

Collectie Centrum Nederland logistieke voorber. Verhuizing	984.357	1.250.000	76.406
Collectie Centrum Nederland	50.850	-	34.221
Canon	3.069.120	4.000.000	2.429.870
Canon netwerk	33.525	-	-
Entoen.nu	32.445	55.000	54.886
	5.112.693	6.555.000	3.148.280
Privaat			
BankGiro Loterij	246.508	160.000	259.661
Heslinga Publicaties	3.225	-	-
Westerstraat	7.211	-	-
Maand van de Geschiedenis	284.287	270.000	274.377
Vereniging Vrienden (TT/Smokkelspel)	-	68.000	97.500
Venezia	9.830	-	-
Feest weet wat je viert	46.538	-	231.339
	597.599	498.000	862.877
	5.710.292	7.053.000	4.011.157

BEZOLDIGING BESTUURDERS EN TOEZICHTHOUDERS WNT-VERANTWOORDING 2016

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting het Nederlands Openluchtmuseum, Nationaal Museum voor Nederlandse Volkskunde van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor Stichting het Nederlands Openluchtmuseum, Nationaal Museum voor Nederlandse Volkskunde is EUR 179.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

Naam: W. Bijleveld
 Functie: Directeur-bestuurder
 Aard contract: onbepaald
 Uren (voltijds werkweek): 36
 Periode in 2016 (maanden): 12
 Beloning: 153.315
 Belastbare onkostenvergoedingen: 0
 Belastbare vergoedingen/bijtelling auto: 4.397
 Beloningen betaalbaar op termijn: 12.984
 Totaal: 170.696
 Individueel WNT-maximum 2016: EUR 179.000
 Totaal bezoldiging 2015: EUR 166.658
 Individueel WNT-maximum 2015: EUR 178.000

De bezoldiging van de toezichthouders bedraagt conform de statuten nihil.

2. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2016 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2016 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

TOELICHTING OP DE VERDEELSLEUTELS ZOALS GEHANTEERD IN DE FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING

In de jaarrekening is een deel van de baten en lasten direct toe te rekenen aan de functies. Voor zover baten en lasten niet direct toerekenbaar zijn, worden deze verdeeld aan de hand van verdeelsleutels.

Vanaf de jaarrekening van 2005 is voor het eerst gebruik gemaakt van het model verdeling categoriale exploitatierekening over de functionele indeling. Hierbij zijn door het museum verdeelsleutels gebruikt om goed te kunnen toerekenen. Er is gebleken dat zowel door het ministerie als de voormalige rijksmusea verenigd in de VRM, de wens bestond om de verdeelsleutels meer op elkaar af te stemmen. Dit heeft er toe geleid dat er voor een aantal categorieën verdeelsleutels zijn ontwikkeld waarbij de musea zelf mogen kiezen welke sleutel men gebruikt per categorie.

Het museum gebruikt voor 2016 de volgende verdeelsleutels:

1. Salariskosten

a. op basis van normering van 2016 en de verhouding tussen de functies

2. Huisvesting

a. op basis van gebruikte m² in 2016

3. Directe opbrengsten

a. direct toewijzen aan de functie

4. Subsidie OCW exploitatie

a. eerst het algemeen beheer verdelen, vervolgens de resultaten per functie bepalen en de verhouding tussen de functies gebruiken als verdeling van de subsidie

5. Subsidie OCW huren

a. conform huisvesting

6. Algemeen beheer

a. op basis van verhouding kosten en opbrengsten van de functies

Arnhem, 23 maart 2017

Dr. Willem Bijleveld
Directeur-bestuurder

OVERIGE GEGEVENS

JAARREKENING 2016

STATUTAIRE REGELING BETREFFENDE DE BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN

In artikel 2 lid b van de statuten is opgenomen dat de stichting geen winst beoogd. Er is geen artikel opgenomen betreffende een bestemming van een saldo van baten en lasten anders dan aan het Eigen Vermogen.

CONTROLEVERKLARING

De controle verklaring van de onafhankelijke accountant is opgenomen op de volgende pagina's.

CONTROLEVERKLARING 2016

JAARREKENING 2016

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de Raad van Toezicht van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum, Nationaal Museum voor Nederlandse Volkskunde

A. Verklaring over de jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum per 31 december 2016 en van het exploitatieresultaat over 2016 in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013 - 2016 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Voort zijn wij van oordeel dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bedragen, zoals die in de subsidiebeschikking en het Controleprotocol Cultuursubsidies Instellingen 2013 - 2016 zijn vermeld.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de prestatieverantwoording;
2. de balans per 31 december 2016;
3. Categoriele exploitatierekening 2016;
4. Categoriele en Functionele exploitatierekening 2016; en
5. Toelichting behorende tot de jaarrekening 2016.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze

verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in de jaarrekening opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het rapport andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;
- CBF;
- gecombineerde balans en exploitatierekening; en
- bijlage samenwerkingspartners.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013 - 2016 artikel 1.3.2 vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013 - 2016 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in

overeenstemming met Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013 – 2016, artikel 17 van het Reglement en Bijlagen van CBF-Keur van het Centraal Bureau Fondsenwerving, de “Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen” (RJ650), rekening houdend met de hiermee samenhangende correspondentie van het Centraal Bureau Fondsenwerving en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen, de “Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen” (RJ650), en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Cultuursubsidies Instellingen en het Controleprotocol WNT, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslag-

- geving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel;
 - belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
 - het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
 - het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Nijmegen, 23 maart 2017

Baker Tilly Berk N.V.

Was getekend
M. Huisman RA

CBF

JAARREKENING 2016

ALGEMEEN

Het Openluchtmuseum heeft sinds 2006 het CBF keurmerk voor kansspelbegunstigden. In het kader van dit keurmerk stelt het CBF eisen aan de verslaglegging. Het museum moet in eerste instantie voldoen aan de richtlijnen voor de verslaglegging volgens het handboek van het ministerie van OCW. Daarom is met het CBF afgesproken dat daar waar – volgens de richtlijnen van het CBF – zaken ontbreken dan wel anders gepresenteerd moeten worden, dit door het museum in een bijlage bij de jaarrekening wordt gepresenteerd. In de volgende pagina's is kort uiteengezet welke fondsenwervende activiteiten er in 2016 hebben plaatsgevonden en zijn de modellen uit *de richtlijn 650 fondsenwervende instellingen herziene versie 2007* gebruikt. Hierbij zijn de balans en winst- en verliesrekeningen van het museum, de Stichting de Oude Bijenkorf en de stichting VIE gecombineerd.

Fondsenwervende activiteiten

Het museum heeft 2,7 fte beschikbaar voor fondsenwervende- en sponsoractiviteiten. Daarnaast worden door de directeur en het hoofd marketing werkzaamheden verricht voor de acquisitie van fondsen en sponsors.

In 2016 ontving het museum net als voorgaande jaren EUR 500.000 van de BGL voor verlevendiging van het museum. Daarnaast is middels geoormerkt werven voor de BGL een bedrag van ruim EUR 208.000 binnen gekomen.

Het vfonds droeg EUR 271.000 bij aan Maand en Nacht van de Geschiedenis 2016. Het Nom heeft hiervan EUR 231.724 besteed aan de Maand van de geschiedenis. De Nacht van de geschiedenis wordt georganiseerd door het Rijksmuseum, hiervoor heeft het EUR 39.276 ontvangen.

Voor de exploitatie van de Van Gend en Loos Loods is van DHL weer EUR 32.500 ontvangen conform gemaakte afspraken in het verleden. Voor het project het Feest heeft het NOM een schenking gekregen van EUR 60.000 euro van een particulier.

Voor het project Canon heeft het VSBfonds een bijdrage van EUR 400.000 toegekend, het Mondriaanfonds EUR 90.000, Rijkswaterstaat EUR 45.000, Janivo Stichting EUR 25.000 en Stichting Zabawas EUR 20.000.

In 2017 start de tentoonstelling 'Helden aan de Bal', hiervoor heeft de ING Bank EUR 100.000 bijgedragen.

Vereniging Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum

De Vriendenvereniging ondersteunde de tentoonstelling 'Feest! weet wat je viert' met EUR 99.500. Tevens zegde het bestuur van de vereniging in 2015 in totaal EUR 129.000 toe voor een driejarige ondersteuning van het Techniek Toernooi, waarvan in 2016 het tweede gedeelte werd uitgekeerd.

Strategisch Partner Provincie Gelderland

Het museum is door provincie Gelderland erkend als strategische partner voor het realiseren van het Programma Cultuur en Erfgoed voor de periode 2014-2016. De verleende subsidie van EUR 670.000 wordt ingezet om het meerdaags verblijfstoerisme te stimuleren. Het museum verzorgt de projectleiding en vervult een overkoepelende regisserende rol. RBT-KAN (Regionaal Bureau voor Toerisme) en Erfgoed Gelderland zijn de partners in dit project.

GECOMBINEERDE BALANS 2016

ACTIVA	EUR	2016		2015
		EUR	EUR	EUR
Materiele vaste activa	10.585.398		3.310.416	
		10.585.398		3.310.416
Voorraden	188.462		244.987	
Vorderingen en overlopende activa	2.622.775		2.030.264	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	42.177		24.428	
Gelieerde rechtspersonen	111.830		175.137	
Liquide middelen	6.208.065		9.541.499	
		9.173.309		12.016.315
Totaal		19.758.707		15.326.731
PASSIVA				
Reserves en fondsen				
Reserves				
Continuïteitsreserves	2.426.049		2.914.517	
Bestemmingsreserves	-		-	
		2.426.049		2.914.157
Fondsen				
Bestemmingsfonds OCW		3.665.880		5.642.701
Voorzieningen		138.688		147.000
Langlopende schulden		6.000.000		-
Kortlopende schulden		7.528.090		6.622.873
Totaal		19.758.707		15.326.731

GECOMBINERDE EXPLOITATIEREKENING 2016

	2016	begroting 2016	2015	begroting 2017
	EUR	EUR	EUR	EUR
BATEN:				
- Baten uit eigen fondsenwerving	2.053.758	1.855.000	1.233.936	3.051.500
- Baten uit acties van derden	500.000	500.000	500.000	500.000
- Subsidies van overheden	12.216.495	12.169.000	12.049.099	12.677.355
- Overige Baten	8.686.425	8.865.500	8.951.126	10.045.145
Som der baten	23.456.678	23.389.500	22.734.161	26.274.000
LASTEN:				
Besteed aan doelstellingen:				
Publieksfunctie	12.575.234	12.359.746	12.104.464	14.042.791
Collectiefunctie	5.639.111	5.442.535	4.066.472	5.880.437
Wetenschappelijke functie	-	-	-	-
Werving baten:				
- Kosten eigen fondsenwerving	133.428	135.000	149.271	153.000
- Kosten gezamenlijke acties	-	-	-	-
- Kosten acties derden	-	-	-	-
- Kosten verkrijging subsidies overheden	-	-	-	-
- Kosten van beleggingen	-	-	-	-
	133.428	135.000	149.271	153.000
	18.214.345	17.802.280	16.170.936	19.923.228

GECOMBINEERDE EXPLOITATIEREKENING 2016 VERVOLG

	2016	begroting 2016	2015	begroting 2017
	EUR	EUR	EUR	EUR
<i>Beheer en administratie:</i>				
- Kosten beheer en administratie	7.573.840	6.797.220	6.394.496	6.762.872
Som der lasten	25.921.613	24.734.500	22.714.703	26.839.100
Resultaat	2.464.935-	1.345.000-	19.458	565.100-
Onttrekking/dotatie bestemmingsfondsen	2.004.711	1.345.000	416.847-	565.100
Onttrekking dotatie bestemmingsreserve s	-	-	-	-
Resultaat	460.224-	-	397.389-	-
Resultaatbestemming				
Toevoeging/onttrekking aan:				
- Continuïteitsreserve	460.244-	-	397.389-	-
- Bestemmingsfonds	-	-	-	-

TOELICHTING LASTENVERDELING

	FUNCTIE		WERVING BATEN	BEHEER ADMINISTRATIE	TOTAAL 2016	BEGROTING 2016	TOTAAL 2015	BEGROTING 2017
	Publieke functie	collectie functie						
Personneelskosten	5.720.938	2.970.487	-	2.310.379	11.135.235	10.101.990	10.888.611	12.125.500
Afschrijvingen	173.762	27.054	-	174.619	375.435	437.000	437.349	832.500
Huisvesting	885.415	912.344	-	1.338.675	3.136.434	2.271.400	2.368.633	781.000
Aankopen	-	3.900	-	-	3.900	7.000	4.150	17.000
Overige lasten	5.795.120	1.725.326	-	3.750.166	11.270.612	11.917.100	9.015.960	13.083.090
Totaal	12.575.234	5.639.111	-	7.573.840	25.921.616	24.734.490	22.714.703	26.839.090

BIJLAGE 1

SAMENWERKINGSPARTNERS

Samenwerken is belangrijk. Het vergroot de mogelijkheden van het museum en het geeft nieuwe impulsen. Het Openluchtmuseum heeft in de loop der jaren veel samenwerkingsverbanden ontwikkeld tot langdurige partnerschappen.

1. *ArtEZ hogeschool voor de kunsten*
Met ArtEZ worden projecten uitgevoerd om producten te ontwikkelen en te produceren die als onderdeel van de eigenproductlijn in het museum verkocht kunnen worden.
2. *Atletiekvereniging Ciko '66*
Jaarlijks organiseert Ciko'66 de hardloophwedstrijd 'Rondje Nederland' op het museumterrein.
3. *Biologische leveranciers*
De Stichting De Oude Bijenkorf werkt met zijn leveranciers als partners samen, waarbij de gezamenlijke inspanning is gericht op optimale biologische kwaliteit en smaak. Met de Arnhemse koffiepartner Peeze is bereikt dat de koffie die in het Openluchtmuseum geschonken wordt niet alleen biologisch en fairtrade is, maar ook 100% klimaatneutraal wordt aangevoerd. Met Dr. Oetker werd biologisch pannenkoek- en poffertjesmeel ontwikkeld. Met Ecofields werd een biologisch sauzenbroodje ontwikkeld. De samenwerking met Livar (Limburgsvarken) droeg bij aan het aanbieden van biologisch varkensvlees. Genoemde partners brengen deze producten ondertussen op de markt.
4. *Burgers' Zoo*
Met de directe buurman Burgers' Zoo wordt op meer terreinen samengewerkt. Als goede burens wordt er gezamenlijk overlegd en waar nodig en mogelijk ook gezamenlijk opgetreden, over ontwikkelingen in het gebied rond de beide parken. Aan meerdaagse recreanten wordt een combinatieticket aangeboden. De Meldkamer van het Openluchtmuseum houdt 's nachts toezicht op het kunstwerk dat de ingang van Burgers' Zoo siert.
5. *Crafts Council Nederland*
Met deze organisatie is overleg gevoerd over het opbouwen van een craft infrastructuur. Het museum zal een platform bieden waarin educatie over ambachten een plaats krijgt.
6. *DHL Nederland*
In samenwerking met DHL werd de presentatie van de Van Gend en Loos Loods gerealiseerd en in stand gehouden.
7. *Freia Shared Services*
Freia Shared Services draagt financieel bij aan de exploitatie van de Kaasfabriek Freia en aan het educatieve project Kinderarbeid dat op de zolder van de kaasfabriek werd gerealiseerd.
8. *Gelders Restauratie Centrum (GRC)*
Het Openluchtmuseum was een van de grondleggers van het GRC, waarin vele partijen samenwerken; o.a. de Provincie Gelderland, cultuurhistorische organisaties, het middelbaar beroepsonderwijs, het (bouw)bedrijfsleven en opdrachtgevers van onderhouds- en restauratiewerken. Het GRC biedt hoogwaardige kennis, praktijkgerichte cursussen en erkende vakopleidingen voor mensen en bedrijven in de restauratiebranche.
9. *Gemeente Arnhem*
Van de gemeente Arnhem wordt, op basis van afspraken, een afzonderlijke subsidie ontvangen om een drietal medewerkers, met afstand tot de arbeidsmarkt een geschikte arbeidsplaats te bieden binnen de Afdeling Terreinen en Dierversorgung.
10. *Hivos*
In het kader van zijn campagne Kinderarbeid wordt er in twee projecten samengewerkt met Hivos (Humanistische Organisatie voor ontwikkelingsamenwerking). Hivos draagt financieel en inhoudelijk bij aan de realisatie en exploitatie van een educatieve presentatie over kinderarbeid op de zolder van Freia.

11. *Hogeschool Arnhem Nijmegen*
In samenwerking met de Hogeschool worden leerlingen stageplekken geboden in het museum en de horeca.
12. *Hogeschool Van Hall Larensteijn*
Stagiaires van de hogeschool voeren deelprojecten uit in het kader van de ontwikkeling van het Masterplan 2016-2025 van het museum uit.
13. *Hotel Haarhuis Arnhem*
In Hotel Haarhuis is een themakamer Openluchtmuseum ingericht met daaraan gekoppelde arrangementen voor de individuele en de zakelijke markt.
14. *Hogeschool voor de Kunsten Utrecht*
In samenwerking met de HKU en de VPRO zijn programma's ontwikkeld die 'game and play' technieken gebruiken om de bezoekers-ervaring te verlevendigen.
15. *Kenniscentra Calibris (Bunnik) Aequor (Ede) en Fundeon (Harderwijk)*
Het museum is leerbedrijf voor de VMBO/MBO opleidingen in bouwvakken.
16. *Kenniscentrum Ecabo Amersfoort*
De sector Facilitaire Zaken is via Kenniscentrum Ecabo Amersfoort een erkend leer- en stagebedrijf voor de Sector particuliere veiligheid.
17. *Kröller-Müller Museum, Paleis Het Loo*
Kröller-Müller, Paleis Het Loo en het Openluchtmuseum hebben een gezamenlijke inkoopovereenkomst voor energie, die een gunstiger prijs oplevert.
18. *Kunstwerkplaats Magenta*
De samenwerking is gericht op drie gezamenlijke doelstellingen. Het verlevendigen van de Ambachtsbuurt in het museum met een functionerende weverij, het bieden van werkplekken in de weverij met een zinvolle dagbesteding voor de deelnemers (mensen met een geringe beperking) en het produceren van geweven artikelen ter verkoop in de museumwinkel.
19. *Mariëndael Speciaal Onderwijs Arnhem*
Gezamenlijk worden educatieve producten voor het speciaal (basis)-onderwijs ontwikkeld en getest.
20. *Musea Arnhem*
Vijf Arnhemse musea (Airborne Museum Hartenstein, Museum Arnhem, Museum Bronbeek, Nederlands Openluchtmuseum en Nederlands Watermuseum) werken samen in twee educatieve trajecten: de Jeugduniversiteit (colleges voor kinderen) en het Museummenu (educatieve projecten speciaal voor het basisonderwijs). De Gemeente ziet de kracht van deze samenwerking en faciliteert de scholen met mensen en middelen om de musea te bezoeken.
21. *Museum Arnhem*
Het verzelfstandigde Museum Arnhem neemt diverse P&O-werkzaamheden (salarisadministratie, personeelsadministratie en P&O advisering) af van het NOM.
22. *Nationaal Archief*
Met het Nationaal Archief wordt overlegd over samenwerking in het kader van het realiseren van de Canon van Nederland.
23. *Nationale Portal DiMCoN*
Het Openluchtmuseum neemt, met enkele andere rijkscollectie behorende instellingen, deel aan deze pilot, die wordt getrokken door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Doel is de opname van alle registratie- en ontsluitingsdata van de collecties in de nationale portal DiMCoN (Digitale Museale Collectie Nederland) en daarmee ter beschikking gesteld voor Europeana.
24. *Nederlandse Vereniging van Klompenmakers*
Met deze vereniging is tijdens de winteropening 2016-2017 gedurende zes weken dagelijks, op museum verantwoord wijze, het ambacht klompenmaken gepresenteerd door klompenmakers uit heel Nederland.
26. *Reed Business Media*
Met Reed Business wordt jaarlijks in het najaar 'Beleef Landleven' georganiseerd en in de winterperiode 'Beleef Landleven Winter'.

27. *RBT/KAN*
Het Regionaal Bureau Toerisme Knooppunt Arnhem–Nijmegen is partner bij het project het Verhaal van Gelderland.
28. *ROC A12*
Met het ROC wordt samengewerkt in het aanbieden van stageplekken in het museum en in de horeca.
29. *ROC Rijn/Jssel*
Op basis van een samenwerkingsovereenkomst wordt gewerkt aan het realiseren van doelstellingen om het aantal jongere bezoekers te verhogen en passende leersituaties en stage- en ervaringswerkplekken te bieden
30. *Rijksmuseum Amsterdam*
Op een aantal terreinen wordt intensief samengewerkt met het Rijksmuseum Amsterdam. Met als andere partners de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en Paleis Het Loo wordt een gemeenschappelijk duurzaam depot gerealiseerd onder de werktitel CollectieCentrum Nederland.
Bij de realisering van de fysieke canonpresentatie in het Openluchtmuseum biedt het Rijksmuseum actief een inhoudelijke inbreng. Het Rijksmuseum stelt genereus objecten ter beschikking.
31. *Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)*
Met de RCE wordt, gezamenlijk met het Rijksmuseum Amsterdam en Paleis Het Loo, gewerkt aan een gemeenschappelijk duurzaam depot onder de werktitel CollectieCentrum Nederland.
32. *Schreuderhuizen Arnhem*
Het museum biedt in samenwerking met de Schreuderhuizen werkplekken aan gehandicapten in de groenvoorziening.
33. *Siza*
Met deze stichting, die o.a. Het Dorp in Arnhem exploiteert, onderzoeken we de mogelijkheid de oudste woningen over te brengen naar het museum.
34. *Staatsbosbeheer / Park Lingezege*
Als het Openluchtmuseum bomen moet kappen voor nieuwe presentaties of andere publieksvoorzieningen dient het museum daar als boscompensatie nieuwe bomen voor aan te planten. Dat werd in 2014 gerealiseerd door het aanplanten van de eerste boom van een bos op het terrein van Park Lingezege. Dit bos van 2,2 ha zal volgend jaar volledig aangeplant zijn.
35. *Stichting Actueel Verleden*
De stichting Actueel Verleden ondersteunt het museum bij het opzetten van het landelijke netwerk van 'Canonmusea', musea die één of meerdere canonvensters met hun collectie en presentatie in beeld kunnen brengen.
36. *Stichting Entoen.nu*
De stichting Entoen.nu ontwikkelde de Canon van de Nederlandse Geschiedenis en zorgde voor educatief materiaal bij alle canonvensters. De website Entoen.nu wordt door scholen zeer algemeen gebruikt. Het museum heeft het beheer van de website overgenomen.
37. *Stichting Arnhems Midzomer Avond Festival (AMZAF)*
In samenwerking met AMZAF wordt jaarlijks, rond de langste dag van het jaar een festival georganiseerd waar jong talent de gelegenheid wordt geboden zich te presenteren.
38. *Stichting Eko-keurmerk*
Met de Stichting Eko-keurmerk wordt, als grootste gecertificeerde horeca-instelling, samengewerkt in het vergroten van bekendheid van het keurmerk.
39. *Stichting Erfgoed Gelderland*
Op basis van overeenkomst worden data geleverd aan de portal 'Collectie Gelderland'. Vanuit deze portal kunnen data veilig geoogst worden door DiMCoN. Verder treedt Erfgoed Gelderland op als partner bij het project het Verhaal van Gelderland.
40. *Stichting Kalebas*
Gezamenlijk project waarmee in het museum een verhalenboom is ingericht waaronder door – daartoe gezamenlijk opgeleide vrijwilligers – Anansiverhalen worden verteld.

41. *Stichting Museum Plus Bus*

De Museum Plus Bus is een samenwerkingsproject van twaalf Nederlandse musea en rijdt voor groepen senioren die niet meer in staat zijn zelfstandig een museum te bezoeken, vanwege hun lichamelijke en/of geestelijke conditie. Middels een dagarrangement naar één van de deelnemende musea bezorgt de Museum Plus Bus groepen senioren een cultureel dagje uit, kosteloos dankzij de financiële steun van de BankGiro Loterij.

42. *Stichting Oneindig Noord-Holland*

De Stichting Oneindig Noord-Holland voert sinds 2014 het beheer over de website INNL.nl. Het museum levert nieuwe verhalen aan voor INNL.nl, zowel vanuit de kennisfunctie, als vanuit het project Het Verhaal van Gelderland. Het museum kan de volledige inhoud van de website opnemen in de Canontentoonstelling.

43. *Stichting Techniekpromotie*

In samenwerking met Techniekpromotie wordt jaarlijks de finale van het Techniek Toernooi georganiseerd. Het museum draagt inhoudelijk bij aan de technische opdrachten voor de leerlingen.

44. *Vereniging Natuurmonumenten*

Met de Vereniging Natuurmonumenten is een meerjarige alliantie gesloten waarbinnen een vijftal samenwerkingsprojecten worden uitgevoerd. Deze richten zich op het verzamelen en delen van authentieke verhalen, gezamenlijke evenementen als Oogstweekend en een winterpresentatie over wolven, een gezamenlijk marketing- en communicatieplan, het gezamenlijk ontwikkelen van een label voor verantwoorde producten en onderlinge kennisuitwisseling.

45. *Volkshuisvesting Arnhem*

Met de woningcorporatie Volkshuisvesting Arnhem is samengewerkt in het realiseren van zogenaamde museumwoningen, waarbij het museum kennis heeft ingebracht over de geschiedenis en een verantwoorde datering van een aantal woningen. In 2016 werd een vierde woning geopend.

46. *Ziekenhuis Rijnstate*

Met het Ziekenhuis Rijnstate wordt als goede burensamenwerking overlegd en waar mogelijk ook gezamenlijk opgetreden m.b.t. ontwikkelingen in het gebied rond beide

instellingen. Medewerkers van Rijnstate maken gebruik van de parkeervoorzieningen van het museum.

47. *Zorgboerderij De Ooijsebrug*

In samenwerking met de leverancier voor aardappels, groente en fruit worden werkzaamheden uitgevoerd door medewerkers van de zorgboerderij.

48. *Zorgcentrum Gelderland*

Het museum biedt in samenwerking met het Zorgcentrum Gelderland werkplekken aan gehandicapten in de groenvoorziening.

49. *Zuiderzeemuseum*

Op directieniveau werd met het Zuiderzeemuseum overleg gevoerd over het afstemmen van het publieksbeleid en over mogelijke samenwerking op het gebied van ambachten.

Jaarlijks organiseert het Openluchtmuseum de Maand van de Geschiedenis. De belangrijkste partners daarbij zijn:

1. *Andere tijden NTR / VPRO*
2. *Branchevereniging Archiefinstellingen (BRAIN)*
3. *Brava.nl*
4. *Collectie Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB)*
5. *De Gelderlander*
6. *Historiek*
7. *Historisch Nieuwsblad*
8. *Metro / TMG*
9. *Museumvereniging*
10. *Nostalgienet*
11. *NS Voordeelwinkel*
12. *Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen (OPEN)*
13. *Rijksmuseum: Nacht van de Geschiedenis*
14. *School-tv*
15. *Stage Entertainment / Joop van der Ende*
16. *Stichting Entoen.nu*
17. *Stichting Regionale Omroep Overleg en Samenwerking (ROOS)*
18. *Talent voor Taal*
19. *Vereniging van docenten in geschiedenis en staatsinrichting Nederland (VGN)*
20. *Vereniging van Nederlandse Gemeenten*
21. *Volkskrant*
22. *VPRO-Gids*

